

SPORMETRE

The Journal of Physical Education and Sport Sciences
Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi

DOI: 10.33689/spormetre.728876

Geliş Tarihi (Received): 29.04.2020

Kabul Tarihi (Accepted): 16.05.2020

Online Yayın Tarihi (published): 19.05.2020

TÜRKİYE’NİN ERKEN DÖNEM OLİMPİK SERÜVENİ VE AY-YILDIZ’IN OLİMPİYAT OYUNLARI’NDA İLK RESMİ TEMSİLİ (1896-1921)

Tolga ŞİNOFOROĞLU ¹

¹ Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, KÜTAHYA

Öz: Bu çalışmanın amacı, Osmanlı Devleti döneminde Türkiye’de olimpik hareket ve olimpizmin tarihi gelişimini incelemektir. İlk olimpiyat oyunlarından itibaren başlangıçta siyasi ve politik bağlamda olimpiizm ile ilişki içerisinde olan Osmanlı Devleti, 20. yüzyılın başlarından itibaren olimpik hareketle resmi temaslarda bulunmaya başlamıştır. 1896, 1900 ve 1904 Olimpiyat Oyunları’nda resmi olarak temsil edilmeyen Osmanlı Devleti’nin olimpiizm resmi olarak ile ilk defa tanışması, 1905 Brüksel Birleşimi’ne Osmanlı Hükümeti’ni temsilen gönderilen Brüksel Maslahatgüzarı Mihran Kavafyan Efendi ile gerçekleşmiştir. 1906 Ara Olimpiyat Oyunları’na önemli sayıda katılım olmuştur ancak oyunlar Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC) tarafından resmi olarak tanınmamaktadır. 1908 Londra Olimpiyat Oyunları resmi raporunda Türkiye’den iki sporcunun adı geçiyor olsa da bu sporcuların müsabakalara katıldıklarına dair mevcut bir belge yoktur. Temmuz 1908’de ilan olunan II. Meşrutiyet’in hemen ardından Selim Sırrı Tarcan, Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi’ni (TMOK) kurma girişimlerine başlamıştır. IOC tarafından 1911 yılında tanınan TMOK’un Osmanlı Devleti tarafından resmen tanınması ise ilerleyen yıllarda olmuştur. Türkiye’de olimpizmin öncüsü olan Selim Sırrı Tarcan, 15 Aralık 1908’de IOC’nin Türkiye temsilcisi seçilmiş, 1908-1914 yılları arasında katıldığı IOC toplantılarında olimpiizm felsefesinin öğretim ve yaygınlaştırma yöntemleri hakkında bilgilenererek, olimpiyat ruhunu, yeni oluşmakta olan spor çevrelerine tanıtmaya ve benimsetmeye çalışmıştır. Bu faaliyetlerin bir sonucu olarak Türkiye resmi anlamda ilk defa 1912 Stokholm Olimpiyat Oyunları’nda iki Ermeni sporcu ile temsil edilmiştir. 1916 Berlin Olimpiyat Oyunları’nın I. Dünya Savaşı nedeniyle yapılmaması ve Türkiye’nin 1919’da “savaşı çıkaran ülkelerden” olduğu gerekçesiyle IOC’dan ihraç edilmesi neticesinde 1920 Anvers Oyunları’na katılmaması sonucu, 1912 Stokholm Oyunları Osmanlı Devleti’nin resmi olarak katıldığı ilk ve son oyunlar olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Olimpik hareket, olimpiyat, olimpiizm, Selim Sırrı Tarcan, Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi.

TURKEY'S EARLY OLYMPIC ADVENTURE AND FIRST OFFICIAL REPRESENTATION OF THE STAR & CRESCENT AT THE OLYMPIC GAMES (1896-1921)

Abstract: The aim of this study is to evaluate the Ottoman State period in the history of the development of olympism and the olympic movement in Turkey. The Ottoman State, which was in contact with the olympics in the diplomatic and political context at the beginning, from the first Olympic Games, started to hold official contacts with the olympic movement since the beginning of the 20th century. The Ottoman State, which was not officially represented in the 1896, 1900 and 1904 Olympic Games, officially met with olympism for the first time, with the Brussels Charge D'affaires of Mihran Kavafyan Efendi, who was sent to the 1905 Brussels Meeting on behalf of the Ottoman Government. Although there was a significant number of participation in the 1906 Intermediate Olympic Games, the games are not officially recognized by the International Olympic Committee (IOC). Even though there are two names of athletes from Turkey in the official report of 1908 London Olympic Games, there is no official existing document that they participate in the competitions of these athletes. Immediately after the Second Constitutional Era, declared in July 1908, Selim Sırrı Tarcan began to set up Turkish Olympic Committee (TOC). The recognition of TOC by the IOC was in 1911. Official recognition by the Ottoman State, was in the following years. Selim Sırrı Tarcan, the pioneer of olympism in Turkey, was elected as the Turkish representative of the IOC on December 15, 1908. He tried to promote and adopt the olympic soul to the new emerging sports societies with his intelligence about teaching and spreading of olympism philosophy which he had by attending the IOC meeting between the years 1908-1914. As a result of these activities, Turkey was officially represented by two Armenian athletes for the first time at the 1912 Stockholm Olympic Games. Due to the cancellation of 1916 Berlin Olympic Games, caused by the First World War, and Turkey's expulsion from the IOC at 1919 with the reason of "one of the issuing country of the war" resulted not to attend at Antwerp Games in 1920, thus 1912 Stockholm Olympic Games was the first and last Games which the Ottoman Empire ever joined.

Key words: Olympic movement, olympics, olympism, Selim Sırrı Tarcan, Turkish Olympic Committee.

GİRİŞ

Tarihinin daha eskiye dayandığı bilinse de Antik Yunan'da ideal insanın sergilenme platformu olarak MÖ 776'da başladığı kabul edilen ve bin yılı aşkın bir süre Antik Çağ'ın en büyük organizasyonu olma özelliğini koruyan Antik Olimpiyat Oyunları, Roma İmparatoru I. Theodosius'un pagan kült uygulamaları yasaklamasıyla 393'te sona ermiştir (Harmandar Demirel ve Yıldırım, 2013). Orta Çağ boyunca Avrupa'yı hâkimiyetine alan skolastik düşünce yapısı, bedene ilişkin her türlü temrinin şeytan işi (palastrica diaboli negotium) olarak görülmesi, şövalyelik kurumu haricinde bedensel uygulamaların kaybolmasını sağlamıştır (Yıldırım, 2011). Bin yıldan uzun bir süre boyunca unutulmuş Olimpiyat Oyunları'nın yeniden canlandırılması düşüncesi, Rönesans ve Aydınlanma Dönemleri'nde, Antik Çağ medeniyetlerine ilişkin eserlerin çevrilmesi sonucu ortaya çıkmıştır. Yeniden doğan beden eğitimi ve spor bilincinin sonucu olarak farklı ülkelerde 17. yüzyıldan itibaren yapılmaya başlanan denemeler ile filizlenen oyunları yeniden canlandırma düşüncesi 19. yüzyılın sonunda Modern Olimpiyat Oyunları'nın kurucusu Baron Pierre de Coubertin'in çabalarıyla hayat bulmuştur (Yıldırım, 2009). Modern olimpiyat oyunlarının kuruluşunu etkileyen faktörler ise şu şekilde sıralanabilir:

1. Rönesans'tan itibaren antik olimpiyatlardan bahseden eserlerin ortaya çıkışı.
2. Antik eserlerden etkilenen Rönesans yazarlarının antik sporlar üzerine eserleri ve yarattıkları farkındalık.
3. 17. yüzyıl başından itibaren farklı ülkelerde yapılan olimpiyat denemeleri.
4. Belirginleşen olimpiyat düşüncesi sonucu seçkinlerin Olimpiya ve olimpiyat oyunlarına ilgisi.
5. Olimpiya'nın bulunuşu ve arkeolojik kazılar.
6. İngiltere'de sporun okul eğitiminde ahlak ve karakter gelişimi için kullanılması (Yıldırım, 2014).

Süregelen birikim, başlangıçta Fransız gençliğini ayağa kaldırmak için okul beden eğitiminde bir reform yapmayı amaçlayan Baron Pierre de Coubertin'i, amacı doğrultusundaki yolculuğunda olimpiyat oyunlarının yeniden canlandırılması düşüncesine yönlendirmişti (Yıldırım, 2009). En büyük esin kaynağı ise beden eğitimine ilişkin incelemelerde bulunmak üzere sıklıkla ziyaret ettiği İngiltere'de 1850'den itibaren yapılan Much Wenlock Olimpiyat Oyunları ve kurucusu William Penny Brookes olmuştu. Genel sekreteri olduğu Fransız Spor Kulüpleri Birliği'nin (USFSA) 5. kuruluş yıldönümü için Sorbonne'da düzenlenen 25 Kasım 1892 tarihli toplantıda ise fikrini uluslararası kamuoyu ile paylaşmıştı. Olimpiyat oyunlarını canlandırma düşüncesinin kabul görmemesi üzerine daha kapsamlı bir hazırlıkla iki yıl sonra fikrini dünya genelindeki beden eğitimi ve spor otoriteleri ile yeniden paylaşmıştı. Coubertin'in girişimleriyle 16 Haziran 1894'te Sorbonne'da toplanan Uluslararası Amatör Atletizm Kongresi'nin [Birinci Olimpik Kongre] açılışını antik buluntular üzerinden yeniden bestelenen "Apollon'un Delphi İlahisi" ile yapmış ve dünya genelinden 2000'i aşkın katılımcıya Antik Çağ'ın mistik ruhunu aktarmıştı. Kurguladığı duygusal ortamın da başarısıyla 23 Haziran 1894'te Modern Olimpiyat Oyunları'nın hayata geçirilmesi ve Uluslararası Olimpiyat Komitesi'nin (IOC) kurulmasını başarmıştı (MacAloon, 2013). Coubertin, oyunları beş olimpik ideal üzerine temellendirmişti:

1. Spor yoluyla bedensel ve ruhsal bakımdan harmonik eğitim.
2. Bireysel tamamlanma ve kişisel mükemmelleşme.
3. Amatörlük prensibi.

4. Fair play ideali.
5. Barış düşüncesi.

Spor yoluyla tüm dünya gençliğine kazandırmayı planladığı bu ideallerin sergilenme platformu olan olimpiyat oyunları ise Antik Çağ'da olduğu gibi her dört yılda bir defa, ancak antik örneğinden farklı olarak, dünyanın farklı şehirlerinde düzenlenecekti. Coubertin, ilk oyunları, altı sene sonra yeni yüzyılın başında, Paris'te düzenlemeyi planlamış olsa da Antik Çağ'ın mirasına yenik düşerek, Alman ve Yunan delegelerin iş birliği ve baskısıyla 1896'da Atina'da yapılmasını kabul etmişti (Müller, 2000). İkincisi 1900'de Paris'te olmak üzere Dünya Savaşları dönemleri hariç her dört yılda¹ bir yapılagelen olimpiyat oyunlarına Türkiye'nin katılımı ilerleyen dönemlerde olmuşsa da erken dönemlerde farklı biçimlerde olimpiyat oyunları ile ilişki içinde bulunmuştu. Başlangıçta siyasi ve politik yaklaşımlar ile şekillenen bu ilişki beşinci olimpiyatlardan itibaren Osmanlı vatandaşı azınlıkların oyunlara katılımıyla devam etmiş, I. Dünya Savaşı'nın ardından komiteden ihraç ve ardından yeniden kabul ile olimpik hareket Cumhuriyet'e aktarılmıştır. Bu kapsamda çalışma, 1896'da Atina'da yapılan ilk olimpiyatlardan itibaren Türkiye'nin olimpiyatlar ve olimpik hareket ile ilişkisini irdeleyerek, Osmanlı Devleti döneminde ilk defa olimpiyatlara katılım ve Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi'nin (TMOK) kuruluş ve gelişimine dair sorulara cevap vermeye çalışacaktır.

YÖNTEM

Çalışma, geçmişte ya da halen var olan bir durumu, var olduğu şekliyle tanımlamayı amaçlayan "tarama modeli" kapsamında, olayların geçmiş zaman içindeki gelişiminin, geçmişte olanların öğrenilmesi, anlaşılması ve açıklanması amacıyla araştırmacı tarafından ilgili kaynak ve yayınların incelenerek değerlendirildiği "tarihsel araştırma" metodu (Arlı ve Nazik, 2004) ile yapılandırılmıştır.

Tarihsel araştırma metodu, yayımlanmamış dosyalar, arşivdeki evraklar, özel ya da resmi kurumlardaki yazışma evrakları, eşya, araç ve ilgili malzemelerin bulunduğu yerlerde incelenmesi, yorumlanması, yabancı dilde ise tercüme edilerek açıklanması ile konuya ilişkin her türlü kayıt, belge, eşya, malzeme ve yapıtları arayıp bulma, okuma ve inceleme, kaydetme ve değerlendirme çalışmalarından oluşan "arşiv tarama" metodu (Arıkan, 1995) ile desteklenmiştir. Sonuç olarak çalışma nitel araştırma yöntemleri kapsamında farklı metotlardan elde edilen verilerin bir bütün haline getirilmesi ile ortaya konulmuş derleme bir çalışmadır. Ayrıca kullanılan metotlar, ilgili kişi(ler)den hazırlanan sorular çerçevesinde araştırma amacına bağlı olarak insan kaynağının görüş ve düşüncelerinin öğrenilmesini içeren "görüşme (mülakat)" metodu (Aziz, 1994) ile desteklenmiştir. Sonuç olarak çalışma nitel araştırma yöntemleri kapsamında farklı metotlardan elde edilen verilerin bir bütün haline getirilmesi ile ortaya konulmuş derleme bir çalışmadır.

Bu kapsamda çalışmada yoğunluklu olarak dönemin süreli ve süresiz yayınları, özel ve resmi arşiv belgeleri incelenmiş ve çalışma birincil kaynaklara dayandırılmaya çalışılmıştır. Çalışmada yararlanılan bazı arşivler şunlardır: Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi Arşivi (TMOK Arşivi), Uluslararası Olimpiyat Komitesi Arşivi (IOC Arşivi), Riksarkivet-İsveç Kraliyet Arşivi (RA), İsveç Spor Müzesi Arşivi, Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivleri (BOA), Selim Sırrı Tarcan-Azade Kent Arşivi (SST/AK).

¹ Yüzyılı aşkın tarihi süreçte, Dünya Savaşları nedeniyle yapılmayan ancak bir olimpiyat olarak sayılan 1916, 1940 ve 1944 oyunları hariç olmak üzere, oyunlar ilk defa Covid-19 pandemisi nedeniyle dört yıllık periyodun dışına çıkmış, 2020'de Tokyo'da yapılması planlanan organizasyon 2021 yılına ertelenmiştir.

1896 Atina Olimpiyatları'nda Siyaset ve Osmanlı'dan Oyunlara Katılım Çelişkisi

Birinci Olimpik Kongre'de alınan karar ile ilk oyunların Atina'da 1896 yılında yapılması kararlaştırılmış ("Les Travaux du Congress," 1894), oyunların programı ise 24 Kasım 1894'te yapılan toplantıda belirlenmişti ("Programme des Jeux Olympiques de 1896," 1894). Ancak başlangıçtan beri arkadaşlığıyla Coubertin'i etkileyen ve oyunların Atina'ya alınmasında başrolü üstlenen Demetrious Vikelas'ın ülkesini bir maceraya sürüklediğine dair endişeleri de vardı (Coubertin, 1976a). Nitekim Yunan Başbakanı Charilaos Trikoupis de ülkenin içinde bulunduğu durumdan ötürü "savurgan harcamalar" yapmakla suçlanmaktan çekiniyor ve Yunanistan'ın bu iş için yeterli bütçesinin olmadığını düşünüyordu (Coubertin, 1976b). Yunanistan'ın içinde bulunduğu finansal kriz organizasyon komitesini yurtiçi ve yurtdışı varlıklı Yunanlılara yardım çağrısı yapmak zorunda bırakmıştı. Atina dışında Marsilya, İskenderiye ve Londra'dan yardımseverler kampanyaya katılmış, İstanbul'dan Mr. Paul M. Schilizzi'nin 10.000 ve M. Evgenides'in de 5.000 Drahmi bağışı ile ("Souscription Nationale Pour," 1895) Şubat 1895'e kadar 130.000 Drahmi toplanmıştı. Ayrıca olimpiyatların yararına piyango düzenlenmesi teklif edilmiş ancak kabine bu teklifi reddetmişti. Tüm çabalara rağmen toplanan para gerekli bütçenin çok altındaydı. Ancak İskenderiye'den bir Osmanlı vatandaşı olan Averof'un 1.000.000 Drahmi bağışlaması ile stadyum yapılabilmmişti (Coubertin, 1909).

Ancak bu paraya rağmen atış alanı, bisiklet parkuru ve deniz sporları için gerekli olan iskele ve kayıkanelere bütçe kalmamıştı. Filateli bu esnada imdada yetişti. Olimpiyat oyunları hatırası olarak satışa çıkarılan pullardan 200.000 Drahmi gelir elde edildi (Bergman, 1996).

Ek 1: Osmanlı Devleti'nin bastırıldığı olimpiyat pulları (Bergman, 1996).

Bahsi geçen hatıra pullarının Osmanlı Hükümeti tarafından da satın alındığı ve kıymetine binaen Hazine-i Hümayun'da muhafaza edildiği arşiv belgelerinden anlaşılmaktadır (BOA Y.PRK.UM., 39-52). Ayrıca Osmanlı Devleti Posta İdaresi de olimpiyat oyunları için iki takım hatıra pulu bastırmıştı. Ancak, muhtemelen 1895 yılında yeniden alevlenen Girit meselesinin bir sonucu olarak pullar piyasaya sürülmemişti. Böylelikle organizatör ülke haricinde bir yerde bastırılmış olan ilk olimpiyat temalı posta pulları gün ışığı görememişti (Bergman, 1996; Ek 1).

Yunanistan'ın 1830'da Osmanlı'dan ayrılarak bağımsızlığını kazandığı günden itibaren gergin süren Osmanlı-Yunan ilişkilerinin etkileri olimpiyat döneminde de Girit meselesi ile kendini göstermekteydi. Buna rağmen olimpiyat sürecinde iki devlet arasında yazışmalar olduğu görülmektedir. Yunanlıların olimpiyat süresince ana salonda sergilemeyi planladıkları ateşli silahlar sergisi için Türkiye de dahil olmak üzere çeşitli ülkelerden, ordularında kullandıkları farklı kalibrelerdeki silahları talep etmişlerdi (Le stand, 1896). Bu talebe karşılık olarak 4 Şubat 1896'da Atina Vilayeti Sefareti'ne verilen cevapta; olimpiyat oyunlarının açılışında sergilenmek üzere birer numunesi istenen tüfek, revolver ve diğer silahların malum olduğu üzere her yerde satılmakta olduğu ve satın almanın zor olmayacağı bildirilmişti

(BOA BEO, 738-55330). İlişkilerin gergin olduğu bir dönemde böyle bir talebe sadece sergi amacıyla olsa dahi olumsuz cevap verilmesi ise gayet makuldür.

Osmanlı Devleti'ne resmi bir davet yapılmamış olsa da (BOA Y.A.HUS, 349-26), bir kısım tebaasının davet edildiği bilinmektedir. Sisam Emareti 19 Haziran 1895 tarihinde Atina Sefareti'ne bir mektup yazarak; Sisam Musiki Cemiyeti'nin gelecek sene Mart ve Nisan aylarında Atina'da icra olunacak olimpiyat oyunlarına davet edildiğini ve gelecek olan diğer cemiyetler ile birleşmesini rica ettiğini bildirmiş, diğer vilayetlerden oyunlara davet olunanlar olup olmadığını sormuştur. Atina Sefareti suali 25 Haziran 1895 tarihli bir yazıyla Hariciye Nezareti'ne iletmiştir. Hariciye Nezareti durumu Dahiliye Nezareti'ne 18 Ağustos'ta iletmiş, 26 Ağustos'ta gelen yazıyla Sisam da dahil olmak üzere diğer vilayetlerin musiki erbabına gelen bir davet hakkında malumatlarının olmadığı cevabını almışlardır (BOA DH.MKT., 418-66; BOA HR.TH., 161-82). Devletin Rum tebaasının yoğunlukta olduğu bir bölgeye gönderilen bu davet oldukça masum bir talep olarak görülebileceği gibi diğer olaylarla eklemlendirildiğinde farklı niyetler içerdiği düşünülebilir.

Hükümetten habersiz yapılan bir diğer davet ise daha da düşündürücüdür. Nisan 1895'te, olimpiyat oyunları için yardım toplamak üzere Mısır'a giden Atina sabık şehremininin, Hidiv'e, yakında Atina'da buluşacaklarını söylemesi dikkatleri Mısır'ın üzerine çevirmiştir (BOA HR.SYS., 1003-8). Nitekim bir süre sonra Mısır Hidivi'nin kardeşi Mehmed Ali Bey'in olimpiyat oyunları esnasında kayık yarışlarına iştirak için kendisine ait Kalokis isimli vapurla Atina'ya gideceği haberi İskenderiye Yunan politika memuru tarafından hükümete iletilmiştir (BOA, Y.A.HUS, 348-21). Atina Sefiri Asım Bey de Tevfik Paşa'ya gönderdiği telgrafta haberi teyit ederek (BOA HR.ID., 1123-23), Osmanlı'dan kimseye resmi davetiye gitmediği için Mehmed Ali Bey'e resmi bir davet gönderilmediği (BOA İD, 1223-25) fakat Atina'nın en iyi otellerinden birinde Mehmed Ali Bey için bir daire kiralandığı haberini vererek (BOA Y.A.HUS, 349-26), Hidiv'in kardeşine yapılması gereken muameleyi sormaktadır (BOA HR.SYS., 1003-10). 4 Mart 1896'da gelen cevapta; Mehmed Ali Bey'in Pire'ye varışında Atina ve Pire Başkonsoloslukları tarafından "adi" elbise ile karşılanması ancak gerekli hürmet ve kolaylığın gösterilmesi iletilmiştir (BOA Y.A.HUS, 349-26). Asım Bey'in Hariciye Nazırı Tevfik Paşa'ya gönderdiği 25 Nisan 1896 tarihli telgraf ise durumu açıklığa kavuşturmuştur. Asım Bey, güvenilir bir kaynaktan aldığı Mısır Hidivi Hilmi Paşa'nın kardeşi Mehmet Ali Bey'in Atina'ya geleceği haberine rağmen gelmediğini, ancak gelenin merhum Halim Paşa'nın [Abdülhalim Paşa, 1830-1894] oğullarından Mehmet Ali Paşa olduğunu ve oyunların son günü Atina'ya gelerek kapanış töreninde yer aldığını bildirmektedir. Ayrıca, sefarete uğramadığı gibi gelişini haber vermek için de kartvizitini göndermemesine sitem etmektedir. Asım Bey, Mehmed Ali Paşa'nın saraya giderek kral ile on dakika ve sonrasında da prens ile görüştüğünü, ardından da şehirdeki antik alanları ve müzeyi gezdiğini ve son olarak da Pazar günü özel vapuruyla İstanbul'a geçeceğini bildirmektedir (BOA HR.SYS., 1003-12; BOA Y.A.HUS, 351-107). Nitekim, resmi raporda da Hidiv'in kardeşinin kapanıştan önceki gece Atina'ya geldiği ve kapanış töreninde Kral'ın yanında olduğu görülmektedir ("Les Jeux Olympiques," 1896; Coubertin ve ark., 1897). Ancak bahsi geçen kişi Kavalalı hanedanından olsa da Hidiv'in kardeşi değil, merhum Halim Paşa'nın oğullarından Mehmed Ali Paşa'dır. Her ikisinin de adının "Mehmed Ali" olması ve Atina istihbaratının da iletildiği biçimde Atina'ya Hidiv'in kardeşinin gelmesinin beklenmesi nedeniyle raporlarda ve Coubertin'in anılarında Hidiv'in kardeşi olarak geçmektedir.

Yunanlıların, Antik dönemde olduğu gibi olimpiyat oyunları yoluyla milli bir kimlik oluşturma çabaları, 1859 ile 1888 arasında dört kez yapılan, Zappas Oyunları'nda kendini daha önce göstermişti ve aynı ideolojik amaç modern olimpiyat oyunlarının ilkinde de

sağlanmaya çalışılıyordu (Lennartz, 2010). Oyunların hemen öncesindeki Kutsal Hafta'da Türklerin Yunanistan'dan çıkarılışı ulusal bir şenlik havasında kutlanmıştı. Cumartesi günü ise Paskalya Bayramı vesilesiyle kiliselerden çıkan halk oyunlarının yapılacağı stadyuma kadar yürümüştü. Oyunların başlayacağı Pazartesi günü ise Türklerden kurtuluşun anısına büyük bir kalabalık kiliseye doğru yürüyüşe geçmişti (Mallon ve Widlund, 1998). Yunan karşıt komitesi, müsabakalar arasında ya da akşamları düzenlenmek üzere, Yunanistan'daki özgür Yunanlıları ve Osmanlı hâkimiyetindeki köle Yunanlıları kapsayan bir seri halk dansları ve canlandırmaların sergilenmesini teklif etmişti. Gösterilerin amacı sadece Antik Yunan'ın ihtişamı değil aynı zamanda dünyanın her köşesindeki Yunanlıların şimdiki durumunu sergilemekti. Bu çerçevede altı canlandırma teklif edildi: üç etnik dans performansı, geleneksel gelin kaçırma ile Vlach düğünü, Türk yeniçeri birlikleri tarafından bir Yunan kızının tecavüzünü tasvir eden okul çocuklarının "Fair Nitsa of Stenimakhos" alayı, Asya Minör'deki Ortaköy Olimpiyat Oyunları'nın canlandırması. Ancak bütçe kesintileri nedeniyle bu gösterilerden vazgeçildi (Georgiadis, 2003). Oyunların bitiminin hemen ardından IOC'nin resmi yayın organının eki "Du Messenger D'Athenes" bağımsızlığın 75. yılını kutluyor ve Türklerin Yunanistan'daki hakimiyet dönemini ağır bir dille eleştiriyordu (Frollo, 1896). Aynı sayıda tüm Balkan ülkelerinin Yunanistan gibi bağımsızlığını kazanmasının sabırsızlıkla beklediği, Türklerin tüm Avrupa'dan atılarak Anadolu'ya sürüldüğünün hayali ile doğu yarımadası [Trakya] halklarının birleşerek İmparatorluk'tan geriye kalan harabelerin arasında İstanbul'un yeniden Avrupa yaşam tarzına döneceği günün ümitle beklediği yazılıyordu (Collas, 1896). Oyunlar vasıtasıyla bir araya gelen Yunan kolonilerinin savaş hazırlığı yaptığını düşünenler de vardı. Ancak Coubertin Yunan kolonilerinin olimpiyatlar vasıtasıyla bir araya gelerek savaşa hazırlık yaptıkları düşüncesine katılmıyor, bunun ancak şartların getirdiği zorlamayla daha öncesinden yapılan hazırlıkları hızlandırdığını düşünüyordu (Coubertin, 1976c). Yaratılan atmosfer ise uzun zamandır problemlere sahne olan Girit'te 1897 Şubat'ından itibaren gerilimin artmasına ve Nisan 1897'de bir savaşın çıkmasına neden oldu. Bir ay gibi kısa bir sürede sona eren savaş Osmanlı zaferiyle bitmişti (Köksal, 2018). Oyunların gölgesi altında Yunanlıların savaşa hazırlık görüşmeleri yapması eleştirileri karşısında Coubertin, olimpiyat oyunlarının başarısının Yunanlılara tehlikeli bir özgüven verdiğini ve bunun da yarı bir felaketle sonuçlandığını söylüyordu (Coubertin, 1909). Nitekim yaşananların arka planı bilinmese de olimpiyat oyunlarının Coubertin'in de belirttiği gibi olayları hızlandırdığı bir gerçektir. Daha ilk olimpiyatta oyunların barış misyonu yara almıştı.

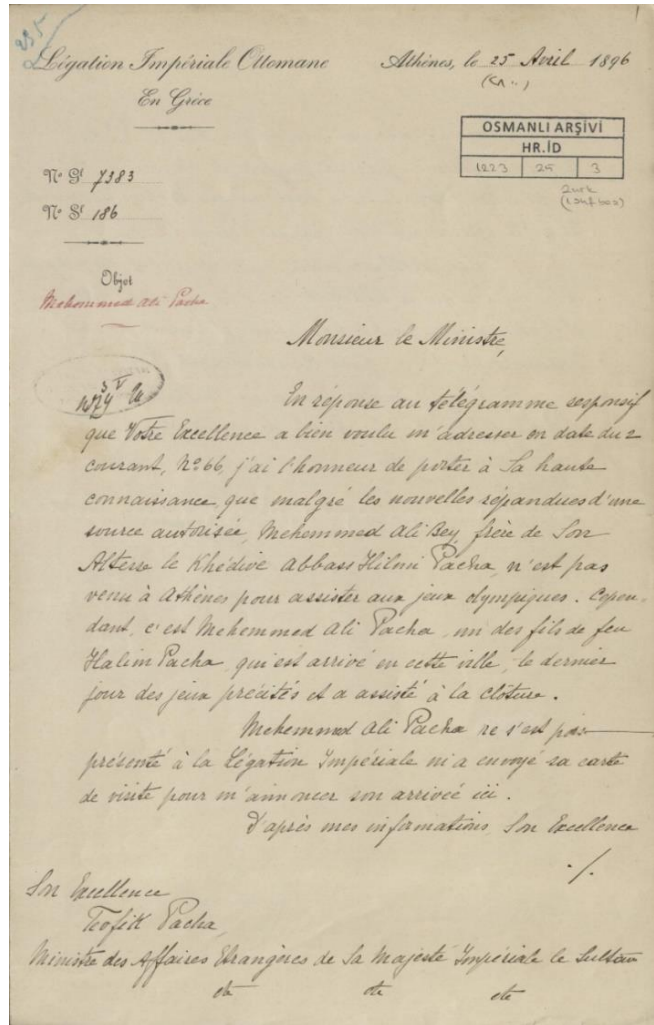
Osmanlı'nın 6-15 Nisan 1896 tarihleri arasında yapılan ilk olimpiyat oyunları ile ilişkisi sadece siyasi bağlamda kalmamıştır. Literatürde ilk oyunlara Türkiye'den² katılım olup olmadığı da büyük bir soru işaretidir. Bu konu hakkında farklı görüşler bulunmaktadır. Bunlardan ilki ve en yaygın olanı Koç Mehmed'in oyunlara katılması durumudur. Olimpiyat oyunlarına düğün güreşine gider gibi giden Koç Mehmed, komite tarafından IOC'ye üye olmayan bir ülkeden geldiği için yarışmalara alınmamıştır. Sami Karayel'in Beden Terbiyesi ve Spor Dergisi'nde 1939 yazdığı bir yazıya dayanan bilgi daha sonra birçok kaynak tarafından alıntılanmıştır. Ancak bahsi geçen bilgi herhangi bir kaynağa dayanmamaktadır. Ayrıca Karayel, başka bir yazısında aynı savı savunarak, Atina Sefareti'nin Koç Mehmed'i görünce saraya telgraf yağdırdığını söylemektedir (Karayel, 1944) ancak arşivlerde 1896 Olimpiyatları'nın 1 ay öncesi ve sonrasına ilişkin yapılan taramalarda böyle bir bilgiye rastlanmamıştır. "Osmanlı Devleti'nde Spor" kitabının yazarı Atıf Kahraman da bu görüşe karşı çıkmaktadır. Hatta daha sonra bazı spor yazarlarının Asır Gazetesi'ndeki bir haberin sonuna Koç Mehmed'in Atina'ya gittiğini eklediklerini belirterek yapılan yanlışın daha da

² Oyunlara ilişkin kaynaklar ve resmi yazışmalarda Osmanlı Devleti ve Osmanlı gibi ifadeler yerine "Türkiye", "Türkler" ve "Türk" ifadelerinin sıklıkla kullanılmasından dolayı, çalışmada ilgili kaynakta yer alan ifadeye uygun biçimdeki tanımlama kullanılmıştır.

büyütüldüğünü aktarmaktadır. 29 Mart 1896 tarihli Asır Gazetesi'nin 60. sayısındaki haber şu şekildedir: “*Selanik Şehri- Olimpiyat Oyunları'na iştirak edecek olan Macar mekatib-i aliye şakirdanından dokuz efendi Peşte'den Atina'ya gitmek üzere Salı günü Selanik'e gelmiş ve Lyod kumpanyasının Minero vapuru ile Yunanistan'a azimet eylemişlerdir.*” (Kahraman, 1995). Görüldüğü üzere haberin orijinalinde Koç Mehmed'in Atina'ya gittiğine dair bir bilgi bulunmamaktadır. Ayrıca ilk olimpiyat oyunlarında ulusal olimpiyat komitesini kurmamış ülkelerin sporcularının da yarıştığı bilinmektedir. Madalya kazanmış olan on bir ülkenin sadece altısının komitesi varken katılan sporcuların hemen hiç biri resmi bir kuruluş tarafından seçilmemiştir. Koryürek'e göre de Coubertin üzerinde büyük etkisi olan Amerikalı William M. Sloane'ın Coubertin'e yazdığı 2 Mayıs 1898 tarihli mektupta Türkiye'ye pek olumlu gözle bakmadığı anlaşıldığı gibi Fransızların da Türklere pek sıcak bakmadığı görülmektedir. Bu konunun Coubertin üzerinde bir etkisi olup olmadığı bilinmese de dönemin gergin Osmanlı-Yunan ilişkileri içerisinde bir Türk'ün oyunlara katılımı ve organizatörlere derdini anlatması oldukça zordur (Koryürek, 2003).

Selim Sırrı Tarcan (1932) ise 1896 Atina Oyunları'na, Kara Ahmed, Madralı Ahmed, Osman ve Koç Mehmed olmak üzere dört pehlivanın gittiğini ancak amatör olmadıkları için kabul edilmediklerini aktarmaktadır. Ancak bu bilgiyi destekleyecek herhangi bir kaynak bulunmamaktadır. Güven'e (2011) göre ise oyunlara katılmak üzere Atina'ya giden ilk sporcu kayık yarışlarına katılmak üzere Mısır Hidivi'nin kardeşi Mehmed Ali Bey'dir. İlgili çalışma Osmanlı Arşivi belgelerine dayandırılmış olmakla birlikte bir yorumlama hatası mevcuttur. Güven'in çalışmasında kullanılan bahsi geçen Eski Harfli Türkçe BOA, Y.A.HUS, 351-107 numaralı arşiv belgesi, Atina Sefiri Asım Bey tarafından Fransızca olarak Tevfik Paşa'ya gönderilen 25 Nisan 1896 tarihli, BOA, HR.İD, 1223-25 (Ek 2) numaralı yazının bir çevirisidir. Asım Bey'in bahsi geçen telgrafında ve Güven'in yararlandığı Eski Harfli Türkçe çevirisinde açıkça Mısır Hidivi'nin kardeşinin Atina'ya gelmediği ve onun yerine merhum Halim Paşa'nın oğullarından Mehmet Ali Paşa'nın Atina'ya geldiği bildirilmektedir. Ayrıca her iki belgede de belirtildiği üzere Mehmet Ali Paşa, Atina'ya kapanış günü gelmiştir. Bu nedenle iki gün önce yapılması planlanan ancak kötü hava şartları nedeniyle iptal edilen kayık yarışlarına katılması mümkün gözükmemektedir. Yazışmalardan anlaşıldığı kadarıyla Mısır'dan gelecek Hidiv hanedanı mensubu, Atina sefaretini sürekli gözlem altında

Ek 2: Mısır Hidivi'nin kardeşi Mehmet Ali Bey yerine, Atina'ya merhum Halim Paşa'nın oğullarından Mehmet Ali Paşa'nın geldiğine dair Atina Sefaretinden Tevfik Paşa'ya gönderilen yazı (BOA, HR.İD., 1223-25).

tutulmuştur. Mehmet Ali Paşa'nın oyunların kapanışında yer alması, ardından da sarayda kral ve prens ile görüştüğü göz önüne alınırsa geliş nedeni oyunlara katılmaktan ziyade siyasi içerikli olmalıdır.

1896 Atina Olimpiyat Oyunları'nda Osmanlı'ya resmi bir davet yapılmadığı arşiv belgelerinden ve olimpiik raporlardan anlaşılmaktadır. Ancak IOC resmi yayın organına göre İskenderiye, İstanbul, İzmir ve Selanik'ten binlerce seyirci oyunları takip etmek için Atina'ya gitmiştir. İzmir'den 200, Mısır'dan 800'den fazla seyirci ile İstanbul'dan kalabalıklar halinde seyirci gruplarının Mart ayında Atina'ya geldikleri anlaşılmaktadır ("Nouvelles et Renseignements," 1896). İstanbul basını da oyunlar hakkında bilgi aktararak 108 kişinin oyunları takip etmek için 1 Nisan'da Pire'ye hareket ettiğini bildirmektedir ("Olimpiyat Oyunları," 1896a). Oyunlar hakkında sıralı makaleler yayımlayan İkdâm Gazetesi oyunlara katılan ülkeler ve sporcular, açılış töreni, müsabaka sonuçları hakkında haberleri okuyucularına aktarırken, izdivacı için Atina'ya gelen Sırp Kralı³ ve yapılan merasimler hakkında da bilgi vermektedir⁴. Dikkat çekici haber ise Osmanlı'dan oyunlara katılacak olan sporcular hakkındadır. 2 Nisan 1896 tarihli gazete Osmanlı Devleti vatandaşı bir Yunanlı'nın oyunlara katılacağını [muhtemelen İstanbul'dan] ve İzmir'den Hristo Yanaki, Murat ve Tomberof adında üç sporcunun da müsabakalara iştirak edeceğini haber vermektedir ("Olimpiyat Oyunları," 1896a). 4 Nisan 1896 tarihli gazete de benzer biçimde oyunlara katılacak sporcular arasında diğer milletlerin yanında Osmanlı vatandaşlarını sayıyordu ["Olimpiyat Oyunları," 1896b). Nitekim olimpiyat tarihçisi Bill Mallon'ın 1896 oyunlarının tüm yarış ve yarışmacıları ile sonuçlarını içeren kitabında yarışmaya katılan ulusları sıralarken İzmir'e ayrı bir başlık açmış ve atletizm ile bisiklet branşlarında olmak üzere iki sporcunun müsabakalara İzmir'den katıldığını aktarmıştır. Atletizm branşında yarışan Orpheus Spor Kulübü sporcusu Dimitrios Tomprof, 6 Nisan'da yapılan 800 m elemelerinde ikinci grupta yarışmış ancak dereceye girememiş, 7 Nisan'da sadece finali yapılan 1500 m yarışında da yer almasına rağmen derece yapamamıştır. Mandell (2011) ise Tomprof'un Bulgar olduğunu söylemektedir. Bisikletçi Loverdos ise 13 Nisan'da yapılan 12 saat yarışına katılmış ancak diskalifiye olmuştur (Mallon ve Widlund, 1998). Oyunların resmi raporunda da adı geçen Loverdos, sabah 5'te başlayan yarışta beş diğer rakibi ile yarışmış, öğlen olana kadar bu altı yarışmacının, Loverdos'da dahil olmak üzere, üçü yarışmayı terk etmiştir (Lambros ve Polites, 1896). IOC resmi sitesinin sporcu indeksinde Loverdos 1896 Oyunları'nda Yunan vatandaşı olarak bisiklet branşında yarışmış olarak gözükürken (IOC, 2020b), Dimitrios Tomprof da benzer biçimde Yunan vatandaşı olarak atletizm branşında 1896'da yarışmış gözükmektedir (IOC, 2020a).

Eldeki verilere göre farklı görüşlerin olduğu 1896 Olimpiyat Oyunları'na katılım hakkında Koç Mehmed'in olimpiyat oyunlarına katılmadığı, Mehmet Ali Paşa'nın Atina'ya yarışmak için gitmediği, Tomprof ve Loverdos hakkında çelişkili bilgiler olması ve Osmanlı vatandaşı olduklarına dair bir belge bulunmadığı için oyunlara resmi bir katılımdan söz etmek mümkün değildir.

³ Oyunlar öncesi ve esnasında Sırp Kralı'nın ziyareti hakkındaki arşiv belgeleri için bkz. BOA, Y.PRK.EŞA, 29-92; BOA, Y.A.HUS, 348-84.

⁴ 1896 Atina Olimpiyat Oyunları hakkındaki makaleler için bkz. "Olimpiyat Oyunları". *İkdâm*, Nisan 4, 1896a, s. 3, sü. 3-4; "Olimpiyat Oyunları". *İkdâm*, Nisan 4, 1896b, s. 3, sü. 3-4; "Olimpiyat Oyunları". *İkdâm*, Nisan 10, 1896c, s. 3, sü. 1; "Olimpiyat Oyunları". *İkdâm*, Nisan 11, 1896d, s. 3, sü. 3; "Olimpiyat Oyunları". *İkdâm*, Nisan 14, 1896e, s. 3, sü. 1; "Olimpiyat Oyunları'nda bir garabet". *İkdâm*, Nisan 16, 1896, s. 2, sü. 2; "Olimpiyat Oyunları". *İkdâm*, Nisan 17, 1896f, s. 2, sü. 5-6; "Olimpiyat oyunları". *İkdâm*, Nisan 19, 1896g, s. 2, sü. 2.

1900 Paris Olimpiyat Oyunları'nda Türkiye Delegesi Bir Jüri Üyesi

Atina'da yapılan oyunların büyük bir başarı kazanmasının ardından ikinci oyunlar Paris'te 1900 Dünya Fuarı ile birlikte yapılmıştır. Oyunların 1900 Dünya Fuarı ile birlikte –hatta kapsamında- yapılması büyük problemleri de beraberinde getirmiştir. Çok çeşitli spor organizasyonları içerisinde hangisinin olimpiyatlar dahilinde yapıldığının net olmaması, bazı sporcuların olimpiyat oyunlarında yarıştığını dahi bilmemesi, oyunlar takviminin çok uzun bir süreye yayılmış olması başlıca sorunları oluşturmuştur. Ayrıca bu durum oyunların Dünya Fuarı kaosu içerisinde kaybolmasına neden olmuştur.

1900 Olimpiyat Oyunları'nın 14 Mayıs'ta başlayıp 28 Ekim'de sonlandırıldığı söylenebilir. Ancak açılış ve kapanış seremonisi olmadığı gibi, yarışmaların “olimpik” olarak adlandırılmasına göre de açılış ya da kapanış tarihi değişebilir. Bu konuda resmi bir yorum olmadığı gibi farklı kaynakların verdiği farklı bilgiler oyunlara ilişkin olarak kafaları karıştırmaktadır. IOC'nin gerçek bir kontrolünün olmadığı oyunlarda olimpik ve olimpik olmayan müsabakaları ayırmak gerçekten güçtür. Motor yarışları, balon yarışı, sualtı yüzme yarışı, engelli yüzme yarışı, canlı güvercin vurma gibi alışılmadık müsabakalar dahi spor etkinlikleri kapsamına alınmıştır. Bununla birlikte 1900 yazındaki bazı profesyonel müsabakalar, engelli müsabakaları ve dünya şampiyonaları da Dünya Fuarı ile bağlantılı olarak yapılmıştır (Mallon, 1998).

Dünya Fuarları'nın ilki 1851'de İngiltere'de yapılan Londra Sergisi olarak kabul edilmektedir. Bu uluslararası organizasyonların temel amacı ülkeler arası ticaret ilişkilerini geliştirmek olmuş, ilerleyen yıllarda yeni teknolojilerin tanıtımı ve piyasaya sunulması da amaçlanmıştır. Osmanlı Devleti ilk sergiden itibaren Dünya Fuarları'na ilgi göstermiş ve katılım sağlamıştır. Sergi ve fuarlara katılım özellikle 1880'lerin sonundan itibaren düzenli olarak neredeyse her yıl gerçekleştirilmiştir (Işıklı, 2012). Katılım sıklığı, ürün gamı, bütçe ve heyetler incelendiğinde, II. Abdülhamid'in ülke itibarı bakımından bu sergilerin oldukça önemli olduğunu düşündüğü anlaşılmaktadır. Bu kapsamda 1900 Dünya Fuarı'nda da Osmanlı Devleti, Paris Sefiri Salih Münir Bey başkanlığında çoğunluğu yabancı ve azınlıklar mensubu olan geniş bir heyet ile temsil edilmiştir. Fuar kapsamında otomobil, denizcilik, bahçivanlık, tiyatro, tarih, tıp, kadın, eskrim ve beden eğitimi konulu kongreler ile bisiklet, otomobil, at yarışları, itfaiye müsabakaları ve olimpiyat oyunları yapılmıştır (Gür, 2014).

Dünya Fuarı'nın da etkisiyle düzenlenen spor müsabakalarına Fransa dışından çok sayıda yabancı sporcu katılmıştır. Ancak şimdiye kadar ulaşılan belgeler ışığında bilindiği kadarıyla 1900 Paris Olimpiyat Oyunları'na Türkiye'den katılım gerçekleşmemiştir. Ancak resmi raporda dikkat çekici bir isim vardır. Bahsi geçtiği biçimde fuar ile birlikte yapılan olimpiyat oyunları ve fuarın diğer spor etkinlikleri için fuar yönetimi tarafından bir organizasyon komitesi oluşturulmuştur. Komite her iki organizasyonun spor etkinlikleri için jüri başkanlarının idaresinde alt birimler oluşturmuştur. Oyunlara uluslararası bir nitelik kazandırmak ve kendi vatandaşlarıyla da iletişimi sağlamak adına bu komitelere farklı ülkelerden temsilciler dahil edilmiştir. Bu üyelerden biri de Türkiye'den Mr. Passega'dır (Concours internationaux, 1901).

Hector Passega, 1900 Dünya Fuarı'na Münir Bey başkanlığında katılan 19 kişilik heyetin bir üyesidir. Heyet, Münir Bey, sekreter ve delege E. Chesnel ve destek hizmetleri memurları dışında kongrelerden sorumlu bir özel delege ve at sergilerinden sorumlu bir özel delegeden oluşmaktadır. Passega'nın heyetteki görevi at sergileri için görevlendirilmiş özel delege konumundadır (Report of the commissioner, 1901). Fuardaki Osmanlı sergisi Servet-i Fünun ve İkdam gibi süreli yayınların Paris muhabirleri tarafından da takip edilmiş, fuara ilişkin

haberler sıklıkla yayınlarda yer almıştır. İkdam'ın Paris muhabirinin aktardığı bilgiye göre görevli komiserlik heyeti şu isimlerden oluşmaktadır: *Katib-i Umumi komiser vekili Mösyö Schienel [Chesnel], katib-i umumi muavini ve evrak memuru Mösyö Ebdubvason [Abdon-Boissou], Türkçe katibi Samed Bey, Fransızca Katibi Margosyan Efendi, fenn-i memuru Leon Karakyan, kongrelere Mösyö Tenre ve Mösyö Pasker [Passega] at sergisine memur edildi* (Paris Muhabiri, 1900).

Olimpiyat Oyunları resmi raporuna göre atlı sporlar komitesi başkanı Kont G. de Juigne; binicilik, dört kişilik takım yarışması, engelli yarışma, uzun atlama ve yüksek atlama yarışmaları için Fransız ve yabancı üyelerden oluşan jüriler oluşturmuştur. Binicilik kategorisi jürileri arasında Fransız üyeler ile Avusturya, Rusya, İngiltere, Belçika üyelerinin yanı sıra Türkiye'den Hector Passega bulunmaktadır (Concours internationaux, 1901). Mallon, 1900 oyunlarının yarış, yarışmacı ve sonuçlarını derlediği kitabında, Dünya Fuarı'ndaki tüm sportif etkinlikleri değerlendirerek olimpiik program dahilinde olanların listesini çıkarmıştır. Bu listeye göre altı kategori altında topladığı atlı sporların tamamı olimpiik program içinde yer almaktadır (Mallon, 1998).

Ulaşılan kaynaklara göre 1900 Paris Olimpiyat Oyunları'na sporcu olarak bir katılım olmamıştır. 1900 Dünya Fuarı'ndaki Osmanlı Devleti sergisi için görevlendirilmiş olimpiyat oyunları kapsamında yapılan binicilik müsabakalarında jüri üyesi olarak görev almıştır.

1904 St. Louis Olimpiyat Oyunları'nda Vahşi Türkler?!

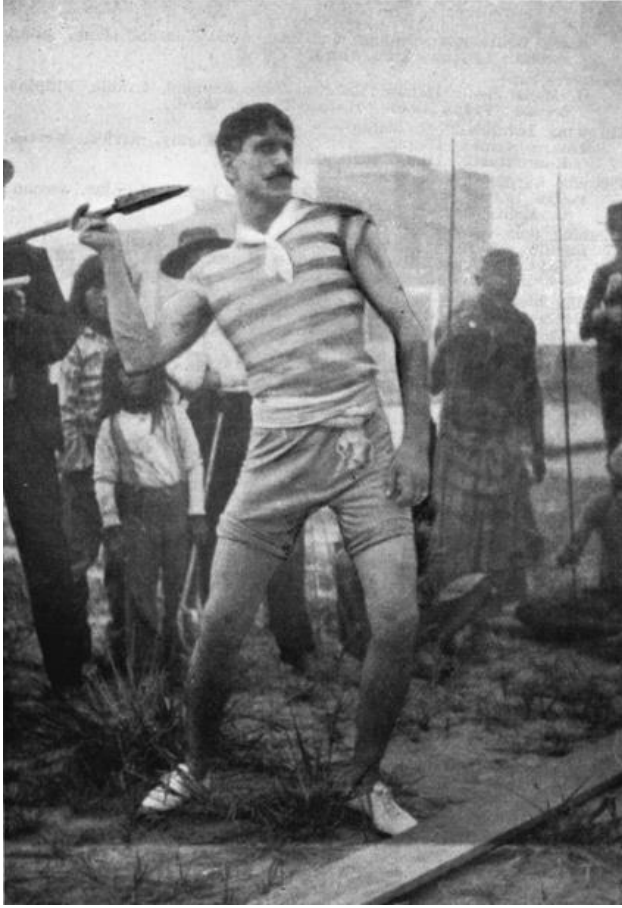
Coubertin, ilk olimpiyatların Atina, ikincisinin Paris, üçüncüsünün ise Amerika'da yapılmasını düşünmüştü. Paris oyunlarının ardından Buffalo, Newyork, Chicago ve St. Louis adaylık için başvurularını yapmış ancak 21-23 Mayıs 1901'de yapılan toplantı öncesi tek aday olarak Chicago kalmıştı. Sonuç olarak oyunlar Chicago'ya verildi. Ancak 1904 yılında St. Louis'in Dünya Fuarı'nı düzenleyecek olması ve fuar çerçevesinde atletik sporlar şampiyonası düzenlemeyi planlaması, her iki organizasyonun tarihlerinin çakışacak olması nedeniyle birbirlerine zarar verecekleri düşünülmüştür. Organizatörlerin talebi ve IOC üyelerinin oybirliği ile 1903 başında oyunlar Dünya Fuarı ile birlikte yapılmak üzere St. Louis'e alındı. Ancak Coubertin bu kararından ömür boyu pişmanlık duyacaktı (Mallon, 1999).

Fuar kapsamında 1 Haziran ile 23 Kasım tarihleri arasında yapılan olimpiyat oyunları 1900 Paris'e benzer sorunlarla karşılaşmıştır. Oyunlar takviminin altı aya yakın olması, oyunlar dışında birçok sportif karşılaşmanın da yapılması ve en önemlisi uzaklık nedeniyle Amerika ve Kanada haricindeki ülkelerden çok sınırlı sayıda katılım sağlanması başlıca sorunları oluşturmuştur. Sporcuların %90'ı Amerika kıtasından olmakla birlikte oyunlar bir Amerikan Kolej Şampiyonası havasında geçmiştir. Türkiye'den ise bir öncekine benzer biçimde Dünya Fuarı'na katılım yapılırken, olimpiyat oyunlarına yapılmamıştır. Ancak Türklerin izlerini fuarın yan organizasyonlarından biri olan "Antropoloji Günleri"nde takip etmek mümkündür.

Fuarın başlangıcında Beden Kültürü Departmanı tarafından birkaç konferans düzenlenmiş, bu konferanslarda antropoloji departmanı başkanı da yabancı kabilelerin atletik becerileri üzerine konuşmalar yapmıştır. "Antropoloji Günleri" adı verilen ve 12-13 Ağustos tarihlerinde fuar stadyumunda yapılan 48 saatlik etkinlikte, bu kabilelerin hız, dayanıklılık ve güç becerilerinin gösterilmesi planlanmıştır (Sullivan, 1905). 1904 Amerikası için yerli ve vahşilere yönelik etkinlikler ve yarıştırmaları yeni bir fikir değildir. Antropolojik sergiler daha önce de yapılmıştır. Organizasyon için bir etnolojik köy kurularak, yerlilerin yaşam tarzları seyircilere ve halka sunulmuştur (Browenell, 2008). İlk gün çeşitli kabileler kendi aralarında farklı atletik

yarışmalar yapmış, ikinci gün ise bu yarışmalarda birinci ve ikinci olanlar arasında final müsabakaları yapılmıştır. İlk gün koşu, atma, atlama branşlarında yarışmalar yapılmıştır. 100 yardalık koşu yarışına Afrika, Filipin, Patagonya, Meksika, Japon ve Amerikan Siu yerli kabilesi katılmıştır. Gülle atma müsabakasında ise Meksika yerlileri, Patagonyalılar, Kızılderili bir kabile, Auni (Japon) kabilesi, Afrikalılar ve Türkler yer almıştır (Brownell, 2008). Amerikan gazeteleri ise etnolojik etkinlikleri, okuyucularına “*Mısırlılar, Çinliler, Japonlar, Amerikan yerlileri, Kazaklar, Türkler, Grekler, Pigmeler ve çok dilli ulusların hepsinin bir arada olduğu muhteşem geçit töreni Dünya Fuarı’nda*” diye aktarmıştır (“A Pageant of Nations,” 1904). Resmi raporda ise etnolojik etkinlikler kapsamındaki bir mil koşusu “*Dünya Fuarı Stadyumu’nda Vahşilerin Günü*” olarak tanıtılmaktadır (Sullivan, 1905).

Coubertin’in bu müsabakalar ile ilgili görüşü oldukça sertti. Orijinal etkinlikler peşinde olan Amerikalıların programa koydukları tek orijinal etkinlik aynı zamanda en utandırıcı olanıydı (Coubertin, 1977a). Olimpiyat programına böyle bir etkinliği koymaya sadece Amerikalılar cüret edebilirdi. Ayrıca Coubertin Suriyeli ve Türklerin muhtemelen bahsedilen yerlerden

Ek 3: “*Cirit atan bir Türk*” (Sullivan, 1905: 264).

değil ama çevresindeki bölgelerden olabileceğini söylüyordu (Coubertin, 1909). Schantz’a (2008) göre de Coubertin, Antropoloji Günleri’ne katılanların Türk ya da Suriyeli değil “Asyalı” olduklarını ve diğer barbar kabilelerden ayrı tutulmaları gerektiğini belirtiyordu. Resmi olimpiyat raporunda Antropoloji Günleri ile ilgili bölümün son sayfasında (s. 264), “*Cirit atan bir Türk*” (Ek 3) alt yazılı resimdeki insan formu da dönemin Osmanlı insan tipine uymamaktadır.

Dünya Fuarı kapsamında yapılan diğer etkinliklere Türklerin katılımı ile ilgili Eichberg (2008) ise farklı bir görüş bildirmektedir. Bu etkinliklerin daha geniş bir bakış açısıyla dikkati hak eden bir gerçeklik içerdiğini ve sumo, capoiara, wushu, tai chi, kendo, gouren ve yağlı güreş (*Türklerin ulusal güreş sporu*) gibilerinin yerellikten kurtulup uluslararası bir bilinirlik kazandığını aktararak, 1904’teki yan sportif etkinliklerde yağlı güreş gösterileri yapıldığını söylemektedir⁵.

Sonuç olarak, 1904 Olimpiyat Oyunları’na Türkiye’den resmi bir sporcu katılımı olmamıştır. Dünya Fuarı kapsamındaki yan etkinliklerden biri olan Antropoloji Günleri’ndeki

⁵ Fuara ilişkin kaynaklarda böyle bir bilgi olmasa da, Antropoloji Günleri programında yağlı güreş yer almadığından ve önceki fuarlardaki Osmanlı sergilerinde benzer sportif gösteriler yapıldığından, bahsi geçen yağlı güreş gösterileri, Dünya Fuarı’nda açılan Osmanlı sergisinin etkinliklerinden biri olmalıdır

etkinliklerden bir mil yarışı ise “Savages’ Day” yani “Vahşilerin Günü” olarak tanımlanmaktadır. “Turk” kelimesinin sözlüklerdeki İngilizce karşılıkları arasında “zalim, vahşi, otoriter” anlamları da bulunmaktadır (Collins Concise Dictionary, 1995). Bahsi geçen “Turk” tanımlamasının sözlüklerdeki anlam kapsamında kullanılmış olması muhtemeldir. Ayrıca resmi raporda yer alan yukarıdaki fotoğraftaki kişi Osmanlı vatandaşı olarak adlandırabileceğimiz dönemin Türk insanı tipine benzememektedir. Bununla birlikte etkinliklere katılan etnik grupların genel profiline bakıldığında, farklı kıtalardan çağdaş medeniyet seviyesinin daha gerisinde bir yaşam tarzına sahip gruplar oldukları görülmektedir. Bu bağlamda etkinliklere katılan ve “Turk” olarak adlandırılan birey ya da bireyler, Coubertin’in de belirttiği üzere Osmanlı Devleti’nde yaşayan Türklerden ziyade, yakın coğrafyada ya da Osmanlı’nın hakimiyeti altındaki bölgelerde daha az medeni bir yaşam tarzına sahip etnik toplulukların mensupları olmalıdır. Dünya Fuarı’ndaki Osmanlı sergisi kapsamında ise geleneksel Türk sporlarına ilişkin etkinliklerin de yapıldığına dair yazılı bir kaynağa ulaşılamamıştır.

1906 Atina Ara Olimpiyat Oyunları’na Osmanlı Vatandaşı Gayrimüslimlerin Katılımı

1896’da gerçekleştirilen başarılı organizasyon ve yarattığı etkiler, ilk birleşimden itibaren oyunların sürekli olarak Atina’da yapılmasını isteyen Yunanlıların bu düşüncesini yeniden tetiklemiştir. Başlangıçta gelecek oyunları Kral Georg’un tahta çıkışının 40. yıldönümü vesilesiyle 1903’te yapmayı planlayarak 22 Temmuz 1899’da bir kararname çıkarmış ve Olimpiyat Oyunları Komitesi kurmuşlardır (“Olimpiyat Oyunları,” 1906a). Bu fikri desteklemeyen ve Yunanlıları her olimpiyattan iki yıl sonra yapılabilecek Panhelenik Oyunlar’a yönlendirmeye çalışan Coubertin, başarısızlıkla sonuçlanan 1900 ve 1904 oyunlarının da etkisiyle daha fazla direnç gösterememiştir. Oyunlar IOC’nin bilgisi dahilinde yapılmış olsa da hiçbir zaman IOC tarafından resmi bir olimpiyat olarak adlandırılmamıştır (Müller, 2000). 21-23 Nisan 1905 tarihlerinde Panhelenik Oyunları düzenleyen Yunanistan, Mayıs 1905’te Atina 1906 Oyunları için çağrıda bulunmuştur (Kluge, 1997).

Osmanlı hükümeti gelen davet üzerine oyunlara katılmayı uygun bulmamışsa da iştirak etmek isteyenlere izin verileceğini açıklamıştır (BOA, MV, 113-20). Oyunlar için İstanbul’da bir heyet kurulmuş, Yunanistan’a gidenlere tren ve vapur seferlerinde indirim yapılacağı bildirilmiştir (“Olimpiyat Oyunları,” 1906). Ayrıca oyunlara katılacak olanların kayıtlarını almak ve seyirci olarak gitmek isteyenlere yardım etmek üzere İzmir, Selanik ve Trabzon’da da heyetler teşkil edilmiştir (Sullivan, 1906). Hükümet her ne kadar oyunlara gayriresmi katılacak olanlara izin vermiş olsa da katılımcıları gözlem altında tutmuştur. Manastır vilayetine, Florina Rumlarından ve köylü takımından olimpiyat oyunlarına gitmeyi düşünenlerin amaçlarının farklı olduğu ve fesat içerikli eylemler yapacakları şüphesiyle, başvuranlara pasaport verilmemesi, firar suretiyle gitmeye çalışanların da kontrol altında tutulması bildirilmiştir (BOA, TFR.I.MN, 91-9048). Benzer bir yazı Selanik vilayetine de gönderilmiş, Atina Sefareti’ne de oyunlar bahanesiyle Yunanistan’a giden Rumlar arasından, Makedonya Rum Komitesi ile görüşmesi muhtemel olan kimselerin gözlem altında tutulması bildirilmiştir (BOA, TFR.I.SL, 106-10533).

Açılış günü 100.000’in üzerindeki seyircilerin içinde Osmanlı vatandaşları olduğu gibi müzisyenler arasında da Osmanlı tebaasından çok sayıda kişi bulunmuştur. Açılışı yapan Prens Konstantin’in nutkundan sonra sporcuların resmigeçit töreni yapılmıştır (“Olimpiyat Oyunları,” 1906b). Oyunlara Osmanlı şehirlerinden katılan pek çok sporcu bulunmakla beraber, IOC’nin resmi bir olimpiyat olarak kabul etmediği 1906 Atina Oyunları’nda, ülkelerin temsilinden ziyade Antik Yunan’da olduğu gibi şehirler temsil edilmiş, ayrıca yarışmacılar bireysel olarak da müsabakalara katılmıştır. Bu bağlamda Osmanlı

coğrafyasından katılan sporcuları belirlemek oldukça güçtür. Sporcuların önemli bir kısmının Rum olduğu, diğerlerinin de Türkiye’de yaşayan yabancılar ve azınlıklardan oluştuğu bilinmektedir. Ancak Osmanlı vatandaşı olmalarına rağmen Rumlar açılıştaki geçit töreninde Yunan sporcuların arkasından yürümüştür. İzmir’den katılan futbol takımının ise 5 İngiliz, 4 Fransız ve 2 Ermeni sporcudan oluşması, durumu iyice karmaşık hale getirmektedir. Bu bağlamda Mallon, Osmanlı Devleti’nden katılanları iki grupta toplamıştır. Birincisi Türkiye başlığında, ikincisi ise “Yabancı Uyruklu Kişiler” başlığındadır. Buna göre İstanbul, İzmir ve Selanik’ten 27 Osmanlı vatandaşı müsabakalara katılmıştır. Ancak yabancı uyruklular da eklendiğinde bu sayı 38’e çıkmaktadır. Bu sporcular İzmir’den 16, İstanbul’dan 13, Selanik’ten 8 ve Bergama’dan 1 kişiden oluşmaktadır (Mallon, 2009). Haluk San’a göre ise yabancı uyruklular hariç Osmanlı Devleti’nden katılım 30 sporcu ile olmuştur (San, 1998). Bu bağlamda oyunlara Osmanlı Devleti’nden katılan sporcuları tam olarak ayırt etmek oldukça zordur. Ancak olimpiyatlara katılacak sporcular için İzmir’de seçmeler yapıldığı (“Panyonik Müsabakaları,” 1906a; “Panyonik Müsabakaları,” 1906b) ve Osmanlı vatandaşı olan İstanbul Tatavla Kulübü’nden Yorgo Alibrantis ve kardeşi Nikola Alibrantis’in katıldıkları yarışmalarda birinci oldukları gazetelerin sütunlarında yer almaktadır (“Olimpiyad Oyunları,” 1906c). Yorgo Alibrantis, 10 metre “ipe tırmanma” branşında 11.2/5 saniyelik derecesi ile birinciliği elde etmiştir (Sullivan, 1906; “Palmares Des Jeux D’Athenes, 1906). Ancak, Nikola Alibrantis katıldığı jimnastik pentatlon yarışında asimetrik paralelde 15, paralelde 20, beygirde 15, halkada 20 ve yüksek/uzun atlamada 20 olmak üzere toplam 90 puan almış ve dereceye girememiştir. Aynı yarışmaya katılan Yorgo Alibrantis ise asimetrik paralelde 14, paralelde 19, beygirde 13, halkada 20 ve yüksek/uzun atlamada 20 olmak üzere toplam 86 puan almış ve dereceye girememiştir (Kaimakamis ve ark., 2001). Osmanlı tebaasından olup yarışmalara katılan diğer sporcular ise farklı kaynaklarda şu şekilde geçmektedir: Habet Papazyan (Demoyan, 2014); eskrim, Fotyadis ve A. Kristefos; güreş, Menolas Karoçeris (San, 1956); 5 mil yarışı, Aleko Celepoğlu; 3 adım atlama, X. Parsales; disk atma, N. Dorizas; 1500 m yürüme, Saradakis; Maraton, V. L. Negrepones; koşarak yüksek atlama, Murmuris; taş atma, N. Dorizas (3. olmuştur), 100 m, C. Devecis; durarak uzun atlama, P. Ameras; iki elle ağırlık kaldırma, Geogriades; İzmir ve Selanik Futbol takımları (Sullivan, 1906) ve İzmir kürek takımı (Mallon, 2009).

Yarışmalara herhangi bir Türk asıllı sporcu katılmamıştır. Ancak Çorlulu İbrahim Pehlivan Sabah Gazetesi’ne verdiği röportajda Atina’ya gitme niyetinden bahsetmiştir: “*Yakında Yunanistan’da güreşler olacak imiş. İşte bunlara iştirak etmek kabildir. Zira mesafe baid [uzak] olmayacağından pehlivanlar kendi masarifi ile gidebilirler. Arkadaş bulur isem bende bu güreşlere iştirak etmek fikrindeyim*” (“Çorlulu İbrahim Pehlivan,” 1906). Yaklaşık iki hafta sonra verdiği röportajda ise Kurtdereli Mehmed Pehlivan ile olimpiyatlara gitme niyetine gazetede yer verilmektedir: “*Birkaç gün evvel ikdam matbaamızı ziyaret eden Çorlulu İbrahim Pehlivan bu defa Çorlu’ya azimet eyleyeceğinden dünkü gün vedalaşmak üzere yine matbaamıza gelmiştir. İbrahim Pehlivan Kurtdereli Mehmed Pehlivan ile birleşip Atina’da icra olunacak olimpiyat oyunlarına gitmek niyetindedir. Lakin Atina’ya gitmezden evvel Selanik’te Beşçınar’da Nisan ibtidalarında maruf menfaatine vuku bulacak olan alaturka güreşlere dahi iştirak edeceklerinden iki üç gün orada kalacaklar*” (“Riyazat-ı Bedeniye Müsabakaları,” 1906). Ancak nedeni bilinmemekle birlikte olimpiyat oyunlarında her iki sporcu da yer almamıştır. Yunanistan’ın dört yıllık periyotlarla 1910, 1914 ve 1918’de de yapmayı planladığı olimpiyat oyunları ise ekonomik kriz ve savaşlar gibi nedenlerle yapılamamıştır.

Sonuç olarak, IOC tarafından resmi bir olimpiyat olarak kabul edilmeyen 1906 oyunlarına Osmanlı coğrafyasından önemli sayıda katılım sağlanmıştır. Azınlıklar ve Osmanlı

coğrafyasında ikamet eden yabancılardan oluşan sporcuların tamamının listesini çıkarmak mümkün görünmemektedir. Rum vatandaşların Yunan olarak yazılması, Türkiye’den katılım sağlayanlardan hangilerinin Osmanlı vatandaşı olduğunun belirlenmesinin mümkün olmaması sayısal katılımın belirlenmesini zorlaştırmaktadır. Ayrıca Osmanlı vatandaşı olduğu bilinenler bakımından da 1906 Oyunları’nın IOC tarafından resmi olarak bir olimpiyat sayılmaması nedeniyle katılımcıları olimpiyat oyunlarında Türkiye’den yarışan ilk sporcular olarak nitelendirmek mümkün değildir.

Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi’nin Kuruluşu ve Tartışmaları Üzerine

Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi’nin kuruluşu hakkında literatürde çeşitli görüşler ve tartışmalar mevcuttur. Bu başlıkta şimdiye kadar elde edilen veriler ışığında konuya açıklık getirilmeye çalışılacaktır.

Osmanlı Devleti’nin resmi olarak ilk defa olimpiik hareketle tanışması 1905 yılında gerçekleşmiştir. 9-14 Haziran 1905 tarihleri arasında Brüksel’de düzenlenen 3. Olimpiik Kongre’ye (Uluslararası Beden Eğitimi ve Spor Kongresi) Osmanlı Devleti de davet edilmiştir. Coubertin, 27 Şubat 1905’te yazdığı davet yazısında, Belçika Kralı himayesinde yapılacak olan bu önemli etkinliğe Osmanlı Hükümeti’nin resmi bir delege ile katılmasına dair en içten dileklerini iletmektedir. Hariciye Nazırı Tefvik Paşa’ya organizasyon komitesi tarafından gönderilen 13 Nisan 1905 tarihli davet mektubunda ise IOC tarafından düzenlenecek olan kongreye Osmanlı Hükümeti’nin katılmasını umdukları iletmektedirler (BOA, I.HR, 397-1323/Ca-05). Gelen davet üzerine kongreye katılma kararı alınmıştır. Kongreye gönderilecek olan heyetin ise daha önce maarif kongrelerine gönderilmiş olanlardan seçilmesi düşünülmüş (BOA, MF.MKT., 853-42) ancak daha sonra masraflar göz önüne alınarak İstanbul’dan bir delege göndermek yerine Brüksel maslahatgüzarı Mihran Kavafyan Efendi’nin gönderilmesi kararlaştırılmıştır (BOA, BEO, 2621-196506; BOA, MF.MKT., 855-22). Ayrıca hükümet Ağustos 1905’te Liege’de yapılacak olan Gençlik Beden Eğitimi Kongresi’ne de iştirak edilmesi gerektiğini karar altına almıştır (BOA, I.HR, 397-1323/Ca-05; BOA, MF.MKT., 874-68). Mihran Kavafyan Efendi, bahsi geçen kongreden önce de Nisan 1905’te başlayan Liege Sergisi’nin heyet başkanlığı görevinde yer almıştır (BOA, I.HR., 391-25; BOA, BEO, 2555-191584; Işıklı, 2012). Nitekim kongre raporunda Mihran Kavafyan Efendi, 20 ülkeden 192 temsilcinin içinde “Osmanlı Hükümeti” delegesi olarak gözükmektedir (IOC, 1905). Ne yazık ki Osmanlı Arşivleri’nde –eğer yazdıysa– Mihran Kavafyan Efendi’nin kongre sonrası raporu bulunmamaktadır. Nitekim Mihran Kavafyan Efendi kongreden iki ay sonra da Ağustos sonunda hastalığı ve olumsuz hareketleri nedeniyle sefaretteki görevinden de azledilmiştir (BOA, BEO, 2656-199151).

Bu ilk temasın ardından Osmanlı’nın olimpiizm ile gerçek anlamda tanışması iki yıl sonra 1907’de olmuştur. Kurduğu IOC’ye dünya genelinde temsilciler arayan Coubertin, Paris’ten okul ve sınıf arkadaşı Mösyö Gouvery’ye İstanbul’da bu işi üstlenecek spor sevdalısı birisiyle tanışmak istediğini belirtmiş ve Mösyö Gouvery aracılığıyla da Selim Sırrı Bey ile iletişime⁶

⁶ Çalışmada “iletişim” kelimesinin tercih edilme sebebi, Selim Sırrı Tarcan’ın farklı yazılarında farklı bilgiler vermesinden kaynaklanmaktadır. Bazı yazılarında Coubertin ile buluştuğunu, bazılarında ise mektuplaştığını belirtmektedir. Yazarın Fransız Konsolosluğu ve Fransız Enstitüsü’nde yaptığı araştırmalarda Coubertin hakkında herhangi belgeye rastlanmamıştır. IOC ile 15 Nisan 2020 tarihinde yapılan yazışmada da benzer biçimde Coubertin’in İstanbul’a geldiğine dair arşivlerde bir bilgi olmadığı cevabı alınmıştır. Ayrıca Selim Sırrı Tarcan, Coubertin’e yazdığı 20 Nisan 1909 tarihli mektupta, Coubertin’e yakın zamanda İsviçre’ye gideceğinden bahsederek “yola çıkınca ilk önce kendisiyle tanışmak üzere Paris’e geleceğini” söylemiştir (TMOK Arşivi, 20 Nisan 1909). Farklı bir görüş olarak 1906 Ara Olimpiyat Oyunları’na katılan Konstantin Devecis de Selim Sırrı Tarcan’dan bağımsız olarak Coubertin’in İstanbul’a geldiğini söylemektedir (Bkz. Atabeyoğlu, 2004, s. 12).

geçmiştir (Tarcan, 1948; [Tarcan], Selim Sırrı, 1910). Coubertin'in IOC Türkiye temsilcisi olması teklifini kabul eden Selim Sırrı Bey, II. Meşrutiyet'in ilanıyla gelen özgürlük ortamında Coubertin ile bağlantı kurarak 1908 yılı sonlarına doğru Milli Olimpiyat Komitesini kurma çalışmalarına başlamıştır⁷ (Tarcan, 1948; Yıldırım, 2009). Aynı günlerde IOC'nin resmi yayın organı olan Revue Olympique'de "Osmanlı Sporculuğu" başlıklı bir yazı yayımlanmıştır. Muhtemelen, Türkiye'de Selim Sırrı Bey'in cemiyeti kurma çabalarından haberdar şekilde, atanmak üzere olan yeni temsilcisinin ülkesindeki beden eğitimi ve sporun mevcut durumu tanıtılmıştır. Yazıda İstanbul'da yaşayan yabancıların sportif etkinliklerinden, Meşrutiyet'in ilanından önceki spor yaşantısından, organizasyonlar ve kulüplerden bahsedilerek yeterli olmasa da bir başlangıcın yapıldığı aktarılmıştır. Fiziksel egzersizlerin ve sporcuların büyük destekçisi olan Jön Türkler'in sosyal anlamda yeniden yapılanma, spor propagandası ve güçlü bir beden eğitimi oluşturma planlarından bahsedilmiştir. "Osmanlıların bu gerçeğe uymaları, ırklarının geleceği için hak ettikleri yenilenmenin başlangıç noktası olacaktır" ("Athlétisme Ottoman," 1908)". Cemiyetin kuruluşu öncesi yapılan 1908 Londra Olimpiyatları resmi raporundaki üye listesinde de Türkiye'ye yer verilmiştir. Ancak tüm liste içinde sadece Türkiye'nin karşısında bir temsilci ismi bulunmamaktadır (Cook, 1908). Revue Olympique, Ocak 1909 sayısında, Selim Sırrı Bey'in 15 Aralık 1908'de yapılan oylamada Türkiye'nin ilk IOC temsilcisi olarak seçildiğini kısa bir tanıtım yazısıyla duyurmuştur. Dergi, Selim Sırrı Bey'i, ülkesinde beden eğitimi yapılandırma ve yaygınlaştırma çabaları içindeki bir asker ve sporcu olarak tanıtmıştır (Bulletin du Officiel," 1909; Coubertin, 1977c). Selim Sırrı Bey, IOC'nin 59 numaralı üyesi olmuş ve Asya kıtasından ilk üye sıfatını almıştır (Buchanan ve Lyberg, 2010; Repertoire Olympique, 1975).

Tüm bu bilgiler göz önüne alındığında Selim Sırrı Tarcan'ın Coubertin ile ilk teması hakkında bir kesinlik olmasa da 1907'de iletişime geçtiği düşünülmektedir.

⁷ Selim Sırrı Tarcan'ın hatıralarında bahsettiği Milli Olimpiyat Cemiyeti'nin kuruluş sürecine ilişkin olarak resmi bir kaynak bulunmamasıyla birlikte, en önemli kaynak, Haluk San'ın Cemiyet'in ilk başkanı Ahmet İhsan [Tokgöz] Bey'in 22 Eylül 1324 [5 Ekim 1908] tarihli Servet-i Fünun Gazetesi'nden (nr. 889, s. 69) yaptığı alıntısıdır (San, 1985):

Karilerimizin malumu bulunduğu üzere asrı cedid Olimpiyat Oyunlarını ihya eden Fransız ağniyasından Baron Pierre de Coubertin geçen sene Temmuz ayında İstanbul'a teşrif ederek jimnastik üstadlarımızdan Selim Sırrı Bey'i memaliki Osmaniye'den murahhas tayin buyurmuşlardı. Selim Sırrı Bey Kanun-u Esasi ilan edilmesiyle verdiği sözü yerine getirerek Osmanlı Milli Olimpiyat Cemiyeti'ni teşekkül ettirerek, reisliğini bana tevcih buyurdıklarını, umumi katipliği kendilerinin deruhte ettiğini, Hasip Beyefendi ile Asaf ve Cevat Rüştü Bey biraderleri de idare heyeti azalıklarına intihap ve tayin ettiğini Dahiliye Nezaret-i Celilisi'ne arz buyurarak, cemiyetin tescili hususunda teşebbüs ettiklerini nazik bir mektupla beyan etmektedirler.

İlgili kaynak konuya ilişkin yazılan birçok yayında kullanılmış olmakla beraber, çalışma kapsamında yapılan araştırmalarda haftalık olarak yayımlanan Servet-i Fünun Dergisi'nin 889. sayısının meşrutiyet öncesi bir tarihe, 7 Mayıs 1908'e denk geldiği görülmüştür. Bu sayının 69. sayfasında Fransız donanmasına ait bir makale bulunmaktadır ve kaldı ki II. Meşrutiyet'in ilanından önce böyle bir cemiyetin kurulması mümkün değildir. II. Meşrutiyet'in ilanından hemen sonra günlük olarak yayımlanmaya başlayan Servet-i Fünun Gazetesi'nin 26 Temmuz 1908'de çıkan ilk sayısından itibaren (Selim Sırrı Bey'in 28 Nisan 1909'da İsveç' gitmek üzere yola çıktığı göz önüne alınarak) 1 Mayıs 1909'da yayımlanan 280. sayısına kadar ve ayrıca haftalık Servet-i Fünun Dergisi'nin, II Meşrutiyet'in ilan edildiği gün, 23 Temmuz 1908'de yayımlanan 900. sayısından itibaren 29 Nisan 1909 tarihli 934. sayısına kadar yapılan taramalarda ilgili yazıya ulaşılamamıştır. Araştırmacının fikri, yazarın kitabında bu denli net bir çeviri yapmasından yola çıkılarak ilgili makaleyi gördüğü ancak yayını ve künye bilgisini kitabına yanlış aktardığı şeklindedir.

ECOLE DE CULTURE
PHYSIQUE
Stamboul le 29 jan. 1909

Monsieur le Président

C'est avec le plus grand plaisir
que j'ai reçu votre aimable
lettre dans laquelle vous m'avez
fait savoir l'honneur nouveau
que je viens d'être élu
membre à votre honorable
comité. Je ferai tout mon
possible pour assister à
votre invitation à Presider
la nouvelle Turquie et
apte de fournir beaucoup
de sportman dont je faisais
donner plusieurs dans
mon Ecole suivant les

principes de la physiologie
of air l'honneur chez
présent de vos saluer
très respectueusement.
+ J'espère que vous voudrez
passer mes nominations
dans un journal à
Paris.

Tout à vous
Major Selim Sırrı
Directeur et fondateur de
l'École de Culture Physique
à Constantinople

EK 4: Selim Sırrı Bey'in Coubertin'e yazdığı 29 Ocak 1909 tarihli mektup (TMOK Arşivi).

Selim Sırrı Bey'in IOC'nin Türkiye temsilcisi seçilmesini İkdam Gazetesi "Her dört senede bir icrası usul-ü ittihaz edilen olimpiyat oyunlarını tertip eyleyen Beynelmül Olimpiyat Oyunları Cemiyeti erkani yeni Türkiye'nin de iştirakini düşünerek bilcümle sporlardaki ihtisası cümlelerin malumu olan Selim Sırrı Bey'i de Osmanlı delegesi olarak aza-yı daime meyanına ithal ettiklerini yazıyorlar" cümlesi ile okuyucularına aktarıyordu ("Olimpiyat Oyunları," 1909a). Ayrıca gazeteler Selim Sırrı Bey'in Berlin'de düzenlenecek birleşime davet edildiğini ve hükümetin bu konuda kendisine yardımcı olarak toplantıya gönderilmesini ümit ettiklerini yazıyordu ("Olimpiyat Oyunları," 1909a; "Olimpiyat Oyunları," 1909b). Selim Sırrı Bey ise IOC'ye üye seçildiğini kendisine mektupla bildiren Coubertin'e 29 Ocak 1909'da yazdığı cevapta, komiteye üye olduğunu bildiren mektubu sevinçle okuduğunu ve Berlin'deki toplantıya katılmak için elinden geleni yapacağını bildiriyordu (TMOK Arşivi, 29 Ocak 1909; Ek 4). Berlin Birleşimi resmi daveti ise kısa süre sonra kendisine ulaşmıştı ([Tarcan], Selim Sırrı, 1910):

BERLIN N. W., le 11 Mars 1909.
Herwarthstr. 4.

Professeur SELIM SIRRY Bey
PRINKIPO-CONSTANTINOPE

Sayın meslektaş,

Önceden de bildirildiği gibi Uluslararası Olimpiyat Komitesinin gelecek toplantısı Almanya Veliht Prensi ve Prusya Prensinin himayeleri altında 27 Mayıs'la 2 Haziran arasında Berlin'de yapılacaktır.

Size Başkanımızla birlikte hazırlanan gündem öncesi programın bir bölümünü gönderiyorum:

"Açılış töreni bize Sayın Ayan Meclisi Başkanının hizmetimize sunduğu büyük toplantı salonunda yapılacaktır. İmparatorumuz Komite üyelerini Berlin'de buldukları sürede huzuruna davet etme alçakgönüllüğünü gösterecek, fakat açılış töreninde -eğer kendisinin gelmesine engel çıkarsa-yaveri tarafından temsil edilecektir."

Sizi burada karşılayabilmekle şereflenme umudundayız. Saygı ve Selamlarımızla

Kont von der Asseburg

Bu sırada Selim Sırrı Bey'in, II. Meşrutiyet'in ilanında üstlendiği görevler sebebiyle meşrutiyet yemini ettirdiği erklerle aynı çatı altında olmasının sakıncalı olduğu düşüncesinden yola çıkılarak (Baltacıoğlu, 1944) Harbiye Nezareti tarafından rütbesi binbaşılığa yükseltilip Paris'e ateşemiliter olarak atanılmak istenmiş ancak kendisi Paris yerine beden eğitimi öğrenimi görmek üzere İsveç'e gitmek istediğini belirtmiştir (Tarcan, 1946). Öğrenim görmek için Nisan ayından itibaren izin isteyen Selim Sırrı Bey'in talebi (BOA, BEO, 3511-263276) Harbiye Nezareti tarafından uygun bulunmuş, masrafları karşılanarak Stokholm'e gönderilmesi kararlaştırılmıştır (BOA, BEO, 3521-264073; "Selim Sırrı Bey," 1909b; "Selim Sırrı Bey," 1909c). Stokholm'e Nisan 1909'un ilk haftası gitmeyi planlayan Selim Sırrı Bey, Berlin Birleşimi'ne katılamayacağını bildirerek özürlerini iletmiştir. Ancak 31 Mart Vakası'nın gerçekleşmesi ile seyahat planını iki hafta erteleyerek (TMOK Arşivi, 20 Nisan 1909), İsveç'e gidiş yolu güzergahında, 27 Mayıs - 2 Haziran 1909 tarihleri arasında Berlin'de Uluslararası Olimpiyat Komitesi toplantısına Türkiye'nin ilk temsilcisi olarak katılmıştır (Discussions et Décisions, 1909; Coubertin, 1977c; Ek 5). Böylece, 1908 doğumlu Türk olimpizmi, Osmanlı dönemindeki 1914'e kadar sürecek en verimli yıllarına adımını atmıştır (Yıldıran, 2009).

Ek 5: Selim Sırrı Bey'in ilk defa IOC Türkiye temsilcisi olarak katıldığı 1909 Berlin Birleşimi (Coubertin, 1977c). Selim Sırrı Bey ayakta duran arka sıradaki askeri üniformalı ve fesli soldan altıncı kişidir.

Selim Sırrı Bey, İsveç'te bulunduğu bir yıllık süre zarfında da Coubertin ile yazışmaya devam etmiş, kendisinden olimpiik harekete ilişkin kaynakların tarafına gönderilmesi talebinde bulunmuştur (TMOK Arşivi, 27 Temmuz 1909). Mayıs 1910'da İsveç'ten dönüşünün ardından cemiyetin resmi kuruluş çalışmalarını sürdüren Selim Sırrı Bey ("Bulletin du Comité," 1910), başvurduğu ilgili makamların olimpiyat oyunlarını Yunanlılara özel zannetmesi nedeniyle beklediği desteği alamamıştır ([Tarcan], Selim Sırrı, 1923b). 1912 Stokholm Oyunları'nın organizasyon komitesi, Selim Sırrı Bey'e oyunlar ön programını gönderdiği 18 Kasım 1910 tarihli mektupta, olimpiyatlara kadar ülkesinde ulusal komitenin kuruluşunu tamamlamasını rica etmektedir (RA, SE/RA/730226/E II/9). Anlaşıldığı kadarıyla 1910 yılı sonlarında komitenin resmi kuruluşu henüz tamamlanmamıştır. Ancak 1911 yılında Selim Sırrı Bey'in de katıldığı Budapeşte Birleşimi'nde (IOC Arşivi, 1911; "La XIII réunion," 1911; Coubertin, 1977d) Milli Olimpiyat Komitesi'nin IOC üyeliğine resmen kabul

edilmesiyle Türkiye (San, 1971), IOC'nin 13. üye ülkesi olarak tescil edilmiştir (TMOK, 2008). Selim Sırrı Bey, 1909 Berlin'den sonra, IOC'nin Lüksemburg (1910), Budapeşte (1911), Stokholm (1912), Lozan (1913), Paris (1914), Paris (1924), Prag (1925) (TMOK, 2020) ve Monako (1927) ("Minutes of the Session," 1927) birleşimlerinde bulunmuş ve olimpik düşüncenin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasının yol ve yöntemlerini öğrenmiştir (Yıldıran, 2009). Kongre ve birleşimlerden edindiği kazanımları sıklıkla makalelerinde ve dergisi Terbiye ve Oyun'un⁸ ilk yayın döneminde işleyerek olimpizm felsefesi ve olimpik düşüncenin yaygınlaştırılmasına çaba göstermiştir.

Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi'nin kuruluş tarihine ilişkin farklı görüşler, çeşitli tartışmalara sebep olmaktadır. Fişek (1998), TMOK'un 1922'ye kadar yasal kuruluşunu tamamlayamadığını söylemektedir. Diğer bir görüş ise Sezgin Demircioğlu tarafından 2009'da ortaya atılmıştır. Osmanlı Arşivleri'ndeki bir belgeye dayanarak komitenin 1914 yılında kurulduğunu aktarmaktadır (Demircioğlu, 2009). Benzer biçimde yakın zamanda yayımlanan bir çalışma da Başar; Fişek ve Demircioğlu'nu alıntılıyarak komitenin 1914'te kurulmuş olması gerektiğini belirtmiştir (Başar, 2019). Geniş kapsamlı ve dönem kaynaklarına dayalı olmasıyla son dönemdeki diğer çalışmalardan ayrılan As ise 1914 yılını kuruluş tarihi olarak kabul etmiştir (As, 2016). Konu tüm yönleriyle ele alındığında; Selim Sırrı Tarcan, komiteyi II. Meşrutiyet sonrası kurduğunu söylemekte, Ahmet İhsan Bey'in makalesi ise 1908 Eylül sonu ve Ekim başını işaret etmektedir. Selim Sırrı Tarcan'ın II. Meşrutiyet'in ilanı sonrası üstlendiği roller ve etkin görevler dolayısıyla ilk haftalarda komiteyi kurması pek mümkün gözükmemektedir. Ancak bu faaliyetleri ile İstanbul'un en etkin figürlerinden biri haline gelmesi, İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin idari kadrolarını sınırlendirerek, kendisini cemiyetten uzaklaştırma yollarını aramalarına vesile olmuştur. Bu durum üzerine askerlikle siyasetin birlikte yürümeyeceğine kanaat getiren Selim Sırrı Bey, 1908 Ağustos sonu Eylül başında cemiyetten istifa etmiş ve hayali olan beden eğitimi çalışmalarına yönelmiştir (Tarcan, 1946). Nitekim 20 Aralık 1908'de açtığı ilk özel beden eğitimi okulu yararına düzenlediği konferanslarına da Eylül ortasından itibaren başlamıştır ("Terbiye-i Bedeniye Mektebi," 1908).

Olimpik harekete yönelik çalışmalarına da aynı dönemde başlamış olması ve olimpiyat komitesini kurmuş olması ise oldukça muhtemeldir. Nitekim IOC temsilcisi seçilmeden 2 ay önce Ekim ayında IOC resmi yayın organında "Osmanlı Sporculuğu" başlıklı bir yazının yayımlanması, komite kurma girişimlerinde ve IOC temsilcisi seçilme yolundaki üyenin çalışmalarının tanıtımıdır. Selim Sırrı Bey'in özel okulunun açılışına ilişkin Stamboul gazetesinde 21 Aralık 1908'de çıkan haber de bu durumu teyit edilmektedir ("Ecole de Culture Physique," 1909):

" (...) Son olarak, güvenilir bir kaynaktan aldığımız ilginç bir bilgiye dikkatinizi çekelim. IOC ve başkanı Coubertin, Selim Sırrı Bey'in sportif yeterliliğini ve sporun yararlarını ülkesinde yayma konusundaki kararlılığını tanıyarak, olimpiyat oyunlarında Türkiye'yi kimin temsil edeceğinden sorumlu olan Milli Olimpiyat Komitesi'nin organizasyonu ve başkanlığında ona güveniyor."

15 Aralık 1908'de Türkiye temsilcisi olarak seçilmesi ve IOC üye listelerinde yer alması, İsveç'ten dönüşünde de Revue Olympique'de hakkında çıkan yazıda "*Osmanlı Olimpiyat Cemiyeti'nin kurulmasından sorumlu kişidir*" diye tanıtılması çalışmalarını sürdürdüğünün açık bir ifadesidir. Geniş bir perspektiften bakıldığında ise Cemiyetler Kanunu'nun 16

⁸ Terbiye ve Oyun dergisindeki bazı makaleleri için bkz. Selim Sırrı [Tarcan] (1912a). Eski ve yeni olimpiyadlar, *Terbiye ve Oyun*, 1(14), 201-211; Selim Sırrı [Tarcan] (1912b). Olimpiyad oyunları, *Terbiye ve Oyun*, 1(19), 297-300; Selim Sırrı [Tarcan] (1912c). Olimpiyad Oyunları, *Terbiye ve Oyun*, 1(21), 345-350; Selim Sırrı [Tarcan] (1912d). Olimpiyad Oyunları, *Terbiye ve Oyun*, 1(22-23-24), 369-375.

Ağustos 1909'da yürürlüğe girmesi, öncesindeki bütün cemiyetleri gayriresmi kılmaktadır. II. Meşrutiyet sonrası teorik olarak olmasa da uygulamada devleti yöneten İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin dahi Mart 1910'da devlet tarafından tasdik edildiği düşünüldüğünde (BOA, DH.MUI., 33-44), İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin de ilgili tarihte kurulduğu kabul edilmelidir ki bu durum pek gerçekçi kabul edilemez. Benzer biçimde Beşiktaş, Galatasaray, Fenerbahçe gibi köklü kulüplerimizin de Cemiyetler Kanunu'na göre resmi kuruluş ve tescilleri 1911'den itibaren gerçekleşmiştir. Aynı düşünceyle adı geçen kulüplerin de kuruluş tarihlerinin yanlış olduğunu söylemek gerekir. Demircioğlu ve Başar'ın dayanak noktası oluşturduğu BOA, DH.EUM.AYŞ, 64-49 numaralı dosyada 1909-1910 yılları arasında İstanbul Valiliği'nden ruhsatı verilen ancak "evrakı noksan" olarak Dahiliye Nezareti'ne devredilen 212 cemiyetin adları arasında milli olimpiyat komitesinin adı yoktur. Ancak evraklarda birçok beden eğitimi, spor, jimnastik hatta boks kulübü olmasına rağmen yukarıda bahsi geçen cemiyet ve kulüplerin de ismi bulunmamaktadır (BOA, DH.EUM.AYŞ., 64-49). Liste şeklinde cemiyet isimlerinin yazıldığı evraklarda, isimlerin çoğunun karşısında "*ruhsatnamesi yoktur*" ibaresi vardır. Ayrıca bahsi geçen listede Hilal-i Ahmer Cemiyeti'nin de [Kızılay] ismi vardır ki 1868'de kurulan Türk Kızılay'ı II. Meşrutiyet sonrası yeniden kuruluşunu 1911'de tamamlamıştır. Bir başka çelişki ise; güncel çalışmalarda Selim Sırrı Tarcan tarafından yazılan BOA, MF.MKT., 1197-49 numaralı dosyadaki dilekçeye dayanarak komitenin 1914 yılında kurulduğu görüşü kabul edilirken, yine Selim Sırrı Tarcan'ın birçok makalesinde kuruluşa dair belirttiği tarih olan 1908 yılının kabul edilmemesidir. Kuruluş için sadece Osmanlı Arşivleri kıstas alındığında, komitenin adının geçtiği ilk belge 26 Haziran 1922 tarihlidir (BOA, DH.EUM. 6. Şb., 53-78) ve Osmanlı Arşivleri'nin tamamının gün ışığına çıkmadığı unutulmamalıdır. Kısaca ilgili belgeler komitenin 1908 yılında kurulmadığına dair bir kanıt teşkil etmemektedir. Nitekim Haluk San'ın 1957'de Selim Sırrı Tarcan ile yaptığı görüşme konuya açıklık getirebilir: "*OMOC [Osmanlı Milli Olimpiyat Cemiyeti] idare heyetini teşkil ettikten sonra Dahiliye Nezareti'ne müracaat ettim. Bunun bir spor cemiyeti olduğunu, kayda geçmeye ve nizamname vermeye lüzum olmadığını söylediler. İş orada kaldı*" (Fişek, 1998). Selim Sırrı Bey'in kuruluştan kısa bir süre sonra İsveç'e gitmiş olması komitenin resmi statü kazanması sürecini uzatmış olmalıdır.

15 Nisan 2020 tarihinde yazar ile IOC arasında yapılan yazışmaya göre de arşivlerde komitenin IOC tarafından tanınması, IOC resmi sitesinde de yer aldığı biçimde, 1911 olarak gözükmektedir. Ayrıca 1912, 1913 ve 1914'te yapılan IOC birleşimlerine Türkiye'den 5 delege katılmasının planlandığı görülmektedir. Bu durum da komitenin kurulduğunu işaret etmektedir. Dünyada Türkiye örneğine benzer birçok ülke bulunmaktadır. 1894'teki IOC kurucu üyelerinden bazılarının ulusal komitelerinin IOC tarafından tanınma tarihleri şu şekildedir: İngiltere, 1905; Belçika, 1906; -1912'de olimpiyat oyunları düzenlemiş olmasına rağmen- İsveç, 1913; İtalya, 1915; Yeni Zelanda, 1919 ve Arjantin, 1923. Diğer dikkat çekici örnek ise Brezilya komitesidir. 1914 yılında kurulan komite 1935 yılında IOC tarafından tanınmıştır (olympic.org). Coubertin'in (1977b) söylediğine göre 1909'da halen birçok ülkenin ulusal komitesi kuruluş aşamasındadır ve her ülkede komite yoktur. Kuruluşunu tamamlamış olanlar ise sadece Macaristan, Almanya, Bohemya ve İngiltere'dir. Çok sayıdaki diğer ülkelerin de olimpiyat komiteleri mevcut olmalarına rağmen "*ya halen kuruluşlarını tamamlamamış ya da yerel otoritelerdeki bürokratik engellere takılmışlardı*". Bu yüzden de IOC tarafından resmi olarak tanınmıyorlardı. Bu bağlamda TMOK'un kuruluşu, olimpik hareketin dünyadaki ana organı olan IOC'nin komiteyi tanıdığı tarih olan 1911'den daha ileriye kesinlikle götürülemez. Selim Sırrı Tarcan'ın sıklıkla vurguladığı beyanatları, Revue Olympique'deki üyelik öncesi yazı, Tarcan'ın 15 Aralık 1908'deki IOC üyeliğine kabulü, Stamboul Gazetesi'ndeki haber, 1910'dan itibaren 1912 Stokholm Olimpiyat Komitesi ve IOC ile yaptığı yazışmalardan anlaşılan cemiyeti kurma çabaları, Tarcan'ın 1957'de Haluk

San'a aktardıkları, Coubertin'in 1909 yılındaki komitelerin durumları hakkında söyledikleri, diğer ülkeler örneklerindeki kuruluş ve tanınma arasındaki yıl farkları düşünülerek ve IOC'nin TMOK'u 1911 yılında tanınması göz önüne alınarak komitenin –gayriresmi de olsa- kuruluşunun 1911'den önce tamamlandığı açıktır. Ahmed İhsan'ın makalesine ulaşılammış olsa da Haluk San'ın makaleyi bizzat gördüğü anlaşılmaktadır. Tarcan'ın 1957 yılında San ile yaptığı görüşmesinde söyledikleri de konunun anlaşılması bakımından oldukça önemlidir. Sonuç olarak, bahsi geçen makale ile Selim Sırrı Tarcan'ın beyanatları ve yazıları göz önüne alınarak TMOK'un 1908 yılında kurulduğu kabul edilebilir.

1908 Londra Olimpiyat Oyunları'na Katılım Hakkındaki Görüşler

Türkiye'nin olimpiyat oyunlarında temsili konusundaki bir diğer problemlili başlığı 1908 Londra Olimpiyat Oyunları teşkil eder. 22 Temmuz 1904'te Londra'da yapılan IOC birleşiminde 1908 için aday olan Roma, Berlin ve Milano şehirleri arasından Roma ev sahibi seçilmiştir ("Fixation de la IV Olympiade," 1904). Ancak Nisan 1906'da Vezüv Yanardağı'nın patlaması, İtalya'nın tüm ekonomik gücünü Napoli'ye yönlendirmesine neden olmuş ve Roma ev sahipliğinden çekilmiştir (IOC, 2011). Oyunlara kısa bir süre kala İngiltere Olimpiyat Komitesi oyunları düzenleyebileceğini bildirmiş ve ev sahipliğini üstlenmiştir. 1908'de Londra'daki Dünya Fuarı ile birlikte yapılacak organizasyon Coubertin'de başlangıçta endişe yaratsa da İngilizlerin oyunlar için inşa ettiği stadyum ve kayda değer hazırlıklar şüphelerini silmiştir (Coubertin, 1977b). Oyunlar her ne kadar 27 Nisan – 31 Ekim 1908 tarihleri arasında geniş bir takvime yayılmış olsa da ana etkinlikler 13-25 Temmuz tarihlerinde düzenlenmiştir (IOC, 2011). Aynı dönemde Osmanlı'da önemli gelişmeler yaşanmış, 23 Temmuz 1908'de II. Meşrutiyet ilan edilmiştir. Meşrutiyet'in ilanını hazırlayan olaylar silsilesindeki ortamda, Osmanlı'da olimpiyat oyunlarının düşünüldüğünü söylemek mümkün olmadığı gibi bir katılımın olması da oldukça zordur. Nitekim Selim Sırrı Bey'in IOC temsilcisi seçilmesine ve Milli Olimpiyat Cemiyeti'nin kurulmasına da aylar vardır. Ancak literatürde ve resmi raporlarda Türkiye'den isimlere rastlanmaktadır. 1908 Londra Olimpiyat Oyunları resmi raporunda Türkiye'den yarışan sporcu sayısı "bir" olarak gösterilmiş ancak raporda iki isime yer verilmiştir. Bu sporculardan birincisi jimnastik heptatlon branşında Mr. Moullos [Aleko Mulos], diğeri ise güreş branşında Kinan [Kenan] Bey'dir (Cook, 1908).

Sabah Gazetesi, 15 Temmuz tarihli nüshasında 1908 Olimpiyat Oyunları'nı sütunlarına taşıırken ("Londra'da Olimpiyat Oyunları," 1908a), 18 Temmuz tarihli nüshasında 13 Temmuz'da yapılan açılışa ilişkin bilgileri İngiliz gazetelerinden aktarıyor ve açılıştaki Osmanlı sporcularından bahsediyordu: "(...)Aralarında Osmanlı müsabıkları da olup sair heyetler gibi Osmanlı heyetinin önünde giden pehlivan da Osmanlı sancağını hamil bulunmakta idi. Elbiseleri kırmızı ve beyaz renkli kumaşlardan müteşekkil idi. (...)" ("Londra'da Olimpiyat Oyunları," 1908b). İngiliz Times Gazetesi ise İngiltere Kralı'nın iştirakiyle yapılan açılışa 2.000 sporcunun katıldığını bildiriyor ve "kırmızı Türk bayrağı üzerindeki yıldızla geçit töreninde ilerliyor" diyordu ("The King and," 1908). Amerikan gazeteleri ise "Dün açılışı yapılan Londra Oyunları'nda yirmi bir ülke temsil edildi. Hatta Türkiye'den dahi bir katılım vardı" haberini yazıyordu ("King Edward VII," 1908; "King Edward Opens," 1908; "Olympic Games Begin," 1908; "Peace and Olympic Games," 1908;). Amerikan gazetelerine göre açılışa bir kişi bulunurken, İngiliz gazetelerinden haberi aktaran Sabah Gazetesi'ne göre bir heyet olduğu için en az iki kişinin törende olması gerektiği düşünülmektedir. Ancak 28 Ocak 1909'da Selim Sırrı Bey'in IOC Türkiye temsilcisi seçildiğine dair haberlerde ise 1908 Londra Oyunları'na Türkiye'den bir katılımın olmadığı aktarılmaktadır ("Olimpiyat Oyunları," 1909b; Olimpiyat Oyunları," 1909c).

TMOK'un kuruluşu konusunda olduğu gibi olimpiyatlara Türkiye'den katılan ilk sporcunun kim olduğu sorusu da uzun yıllardır uzmanları meşgul etmektedir. 1950'li yıllara kadar olimpiyatlara ilk katılım 1912 Stokholm Oyunları olarak bilinirken, Haluk San'ın Brezilyalı bir spor tarihçisinin yazdığı bir kitapta 1908'e bir Türk'ün katıldığına dair bir bilgiye ulaşması heyecan yaratmıştır. Dönemde Cumhuriyet Gazetesi'nin spor servisi şefi olan Cem Atabeyoğlu'nun yanına giden Haluk San (Atabeyoğlu, 2004), durumu kendisine anlatınca Atabeyoğlu Cumhuriyet Gazetesi'nin spor sayfasında soruyu okuyuculara sorma kararı almıştır: *1908 olimpiyadına katılan tek Türk sporcusu kimdir?* ([Atabeyoğlu, C.],1956a). Aynı soruyu Selim Sırrı Tarcan ve Burhan Felek'e de yönelten araştırmacılar bir cevap bulamamıştır ([Atabeyoğlu, C.], 1956b). Beklenen cevap yaklaşık bir ay sonra Amerika'dan gelmiştir. 1912 oyunları katılımcısı Papazyan, ilk olimpiyat katılımının Robert Koleji öğrencilerinden olan abisi Habet Papazyan ile Yunanistan ve Bulgaristan adına yarışan Dorizas ve Marino⁹ olduğunu söylemiştir ([Atabeyoğlu, C.], 1956c). Bir süre sonra Londra Büyükelçiliği'nden gelen cevap ise İngiltere'de yapılan arşiv çalışması sonucu 1908 Oyunları'na katılan sporcunun Aleko Mulos adında bir jimnastikçi olduğu yönündedir. Araştırmanın devamında 1906 katılımcılarından Konstantin Devecis, Aleko Mulos'un Galatasaray Lisesi'nde okurken Tatabla Kulübü'nde jimnastik yaptığını aktararak eklemiştir: *"Şimdi hatırladım. Mulos, Baron Pierre de Coubertin İstanbul'a geldiğinde ona mihmandarlık yapmıştı."* Tekrar Selim Sırrı Tarcan ile görüşülmüş, Selim Sırrı Tarcan, Coubertin'e Galatasaray Lisesi'nden bir öğrencinin mihmandarlık yaptığını hatırladığını söyleyerek *"Demek ki Baron, şahsi imkanını kullanarak ve bana hoş bir sürpriz olarak o jimnastikçi mihmandarını Londra Olimpiyatı'na çağırmış ülkemizden..."*¹⁰ demişti (Atabeyoğlu, 2004). Muhtemelen Türk üyeler tarafından kaleme alınan, IOC resmi yayın organı Olympic Review'deki makalede de ilk katılımın 1908'de Aleko Mulos tarafından yapıldığı aktarılmaktadır ("Turkey and Olympism," 1975).

Ancak gerek resmi raporda gerekse arşiv ve literatürde Mulos'un yarışmalara katıldığına dair bir belge bulunamamıştır. Benzer biçimde olimpiyat tarihçisi Bill Mallon'da tüm arşivlerde yaptığı araştırmalarda, müsabaka giriş formları ve listeleri, müsabaka sonuçları ve final sonuçları olmak üzere Mulos'un yarıştığına, hatta müsabakalara girdiğine dair tek bir belge dahi bulunmadığından Türkiye'nin 1908 Oyunları'nda yarışmadığı sonucuna varmıştır (Mallon, 2000). Resmi raporda adı geçen diğer sporcu olan Kenan Bey hakkında ise daha az bilgi mevcuttur. Olimpiyat oyunları düzeyinde yarışmalarda yer alabilecek dönemdeki tek sporcu, Selim Sırrı Tarcan'ın II. Meşrutiyet sonrası 20 Aralık 1908'de açmış olduğu Terbiye-i Bedeniye Mektebi'nde alafranga güreş öğretmenliği yapan Kenan Bey'dir ("Selim Sırrı Bey," 1909a). Ancak Kenan Bey, Spor Alemi Dergisi'nin 1920'de kendisiyle yaptığı kapsamlı mülakatta oyunlara katılımına dair bir bilgi vermemektedir. ("Geçmiş zaman olur ki," 1920). 23 Temmuz 1908 tarihli Times Gazetesi de serbest stil 61 kg güreş müsabakalarında Kenan Bey'in yarışmadığını aktarmaktadır ("The Olympic Games," 1908). Resmi raporda isimleri geçiyor olsa da II. Meşrutiyet'in ilanından hemen önce mevcut siyasal ortamda yurtdışına çıkmanın zorlukları ve Milli Olimpiyat Komitesi'nin henüz kurulmadığı göz önüne alındığında, Mallon'un da belirttiği üzere ve yazarın yaptığı araştırmalarda elde edilen bilgiler¹¹ ışığında her iki sporcunun da 1908 Londra Olimpiyat Oyunları'nda yarışmadıkları anlaşılmaktadır.

⁹ Bahsi geçen sporcular 1906 Ara Olimpiyatları'na katılmışlardır.

¹⁰ Yazarın, Cem Atabeyoğlu ile yaptığı 10 Nisan 2008 tarihli görüşmede de, Atabeyoğlu aynı bilgileri vermiştir.

¹¹ Kaynak taramaları haricinde yazar ile IOC arasında 15 Nisan 2020 tarihinde yapılan yazışmaya gelen cevaba göre de IOC arşivlerinde Türkiye'nin 1908 Londra Olimpiyat Oyunları'na katılımına dair bir belge

1912 Stokholm Olimpiyat Oyunları'nda Ay-Yıldız'ın İlk Resmi Temsili

28 Mayıs 1909 tarihinde Berlin'de Selim Sırrı Bey'in de katıldığı IOC birleşiminde beşinci oyunların Stokholm'e verilmesi kararlaştırılmıştı. Coubertin, İsveç'i 1899'daki ziyaretinde Stokholm'de bir olimpiyatın yapılabileceğine pek ihtimal vermese de arada geçen dönemde İsveç Kralı ve prensi ile Balck'ın çabaları sayesinde son on yılda çok şey değişmişti (Coubertin, 1977c). Kral'ın desteğiyle oyunlar için inşa edilen, sivri kemerleri ve kuleleriyle gotik tarzdaki stadyum bir milyon franga mal olmuştu (Coubertin, 1977e). Oyunlar 5 Mayıs'taki tenis müsabakaları ile başlamış olsa da ana etkinlikler açılışın yapıldığı 6 Temmuz ile 22 Temmuz tarihleri arasında yapılmıştı. Oyunlara 28 ülkeden 2.407 (2.359 erkek ve 48 kadın) sporcu katılmış ve ilk defa, Antik Yunan'daki örneğine benzer biçimde, edebiyat, heykel, resim, mimari ve musiki içerikli sanat müsabakaları da programa dahil edilmişti (IOC, 2011). Oyunlar için davet edilen 26 ülke arasında Türkiye de bulunurken, katılacak olan sporcuların seyahat çantalarına yapıştırılması için üzerinde Türk bayrağı bulunan 25 Türkçe etiket hazırlanmış, 800 orijinal Türkçe poster ile daha küçük 27.400 reproduksiyon poster bastırılmış, İsveç'te kullanılacak posterlerin üzerinde Türk bayrağı da olması kararlaştırılmıştı. Olimpiyatların tanıtımı için hazırlanan pullar posta idaresi tarafından kullanılması amacıyla Türkiye'ye gönderilmişti. Oyunlara gelecek olan Türk sporcular için ise Linnegatan'daki ilkokul (The Swedish Olympic Committee, 1913), Selim Sırrı Bey için de Stureplan 13 adresindeki pansiyon tahsis edilmişti (Jönsson, 2012).

İsveç Olimpiyat Oyunları Komitesi tarafından Selim Sırrı Bey'e 18 Kasım 1910'da gönderilen davet mektubunu, Mayıs 1911'den itibaren oyunlar programı, katılım şartları ve sporculara ulaşımında uygulanacak kolaylıklara ilişkin dökümanlar takip etmiştir (SE/RA/730226/E II/9). Selim Sırrı Bey ise yaptığı başvuru sonucunda hükümeti temsilen olimpiyatlara katılım için görevlendirilmiştir (BOA, MV., 227-70; BOA, İMMS., 149-1330/R-06; BOA, BEO, 4025-301852). Tarcan, İsveç'teki komiteye gönderdiği 23 Kasım 1911 tarihli mektupta ilgili dökümanları yetkili organlara dağıttığını ancak Türk-İtalyan Savaşı yüzünden Osmanlı gençliğinin Olimpiyat Oyunları'na katılabileceğinden emin olmadığını söylemektedir. Hükümete başvurusunun ise olumlu sonuçlandığını, kongre için de beş delegenin gönderilmesinin planlandığını bildirmiştir (SE/RA/730226/E II/9). Olimpiyatlara katılmak isteyen sporculara İkdam ve Sabah gazetelerinden çağrı yapan Selim Sırrı Bey, Harbiye ve Bahriye nezaretlerine birer tezkere yazarak katılmak isteyen subayların isimlerini bildirmelerini rica etmişse de "Askerlik bakımından bir faydası olmayacağı için müsabakalara iştiraki lüzumsuz görüyoruz" cevabını almıştır. İstanbul'daki az sayıdaki futbol kulübü de çağrıya cevap vermemiştir (Tarcan, 1948). The Times Gazetesi oyunlardan iki ay önce olimpiyatlara katılacak olan ülkeler için yayımladığı önhazırlık listesinde Türkiye'den 4 sporcunun yarışacağından bahsetmektedir ("The Olympic Games," 1912a). Amerikan gazeteleri ise Dünya'nın her tarafından iki binin üzerinden sporcunun katılacağı ve 25 ülkenin temsil edileceği yarışmalara ("Preparations for Olympic," 1912) Çin, Japonya, Şili gibi ülkelerle beraber Türkiye'nin de temsilci gönderdiğini ve Türkiye'nin bir güreş şampiyonası yapılmasını teklif ettiğini okuyucularına aktarmaktadır ("Olympic Games Will," 1912; "Over Three Thousand," 1912; "Olympic Games Open," 1912).

Selim Sırrı Bey'in çağrısına cevap ise iki Ermeni asıllı sporcudan gelmişti: Mıgırdiç Mıgıryan ve Vahram Papazyan. Selim Sırrı Bey hükümet desteğini alamadığı için bu sporcular İsveç'e kendi imkanları ile gideceklerdi. Vahram Papazyan Bebek'te gazete bayiliği ve tütüncülük

---

bulunmamaktadır. IOC resmi sitesinde olimpiyat oyunlarına katılan atletler listesinde Mulos'un adı geçmesine rağmen diğer atletler için verilen doğum tarihi, brans, katıldığı oyunlar gibi bilgiler verilmemiştir. Kenan Bey hakkında ise gerek arşivlerde gerekse resmi sitede herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır.

yapan bir esnafın oğluydu. Sabah erkenden Bebek'ten Cağaloğlu'na koşarak, aldığı gazeteleri dükkana geri getiriyor, sonra da okuluna gidiyordu. Ailesinin maddi durumu elverişli olmadığı için kulübü Ardavazd, Arnavutköy'de bir tiyatro oyunu düzenlemişti (Atabeyoğlu, 2004). "Fedakar Gemici" adlı Türkçe sergilenen ve saraydan hanımların da izleyiciler arasında olduğu oyunda Vahram Papazyan'ın kendisi de rol almıştı (TMOK, 2008). O dönemde Robert Koleji öğrencisi olan Papazyan¹² İstanbul'daki çeşitli atletizm yarışmalarına katılıyordu ve 1.5 mil mesafede İstanbul'un en hızlı sporcusuydu (Yıldız, 2015). Papazyan'ın Stokholm'e gitmesi için tüm masrafları Ardavazd Kulübü tarafından karşılanmıştı ([Atabeyoğlu], 1956c). Mıgırdiç Mıgıryan'ın ise maddi durumu iyi olduğu için kendi masraflarını karşılayabilmişti. 1907 yılında kurduğu Üsküdar Raffi Kulübü başkanı olan Mıgırdiç Mıgıryan (Demoyan, 2014) ve Kuruçeşme Ardavazd Kulübü üyesi Vahram Papazyan'ın Stokholm'e gidişleri dönemin Ermeni spor dergisi olan Marmnamarz tarafından da takip ediliyor ve Stokholm'de bulunan muhabirlerinden okuyuculara oyunlar hakkında haberler veriliyordu ("Ermeniler Stokholm'de," 1912).

Selim Sırrı Bey oyunlardan bir hafta önce 28 Haziran 1912'de¹³ Stokholm'e ulaşırken (BOA, HR.İD., 1223-28), sporcular beş gün süren uzun bir yolculuğun ardından Stokholm'e varmış ve Selim Sırrı Bey ile Türk konsolosluğunda buluşmuşlardı. Papazyan, Stokholm'e vardığında cadde ve sokaklarda diğer milletlerin yanında Türk bayrağını göremeyince soluğu sefarethanede almış ve elçiye Türk bayrağı direğe çekilmezse müsabakalara katılmayacağını ilgililere iletmesini istemişti. Stokholm sefirinin eşi de mayosunun üzerine Türk bayrağını elleriyle işlemişti ([Atabeyoğlu, 1977c). Mıgırdiç Mıgıryan ise Stokholm'e ulaştığında elçilik sekreteri eşliğinde Stadion Gazetesi matbaasını ziyaret ederek, bir mülakat yapmıştı. Gazete, 19 [29]¹⁴ yaşındaki Mıgıryan'ı, olimpiyatlarda katılacağı branşlardan bahsederek, geçen sene Atina'da pentatlon yarışmasını kazanan, güreşte de oldukça güçlü olan Robert Koleji'nden mezun, Osmanlı'yı bu sene Olimpiyat Oyunları'nda temsil edecek az sayıdaki sporcudan biri olarak tanıtırdu ("Bay Mıgırdiç Mıgıryan," 1912). Mıgıryan, Sefir Mustafa Şekib Bey'in girişimiyle Aftonbladet Gazetesi ile sefarette mülakat yapmıştı. Mülakatta Mıgıryan tanıtılırken, İstanbul'daki spor hayatından ve Selim Sırrı Bey'in beden eğitimi ve spora ilişkin çalışmalarından bahsediliyordu (BOA, HR.İD., 1223-29). Selim Sırrı Bey ise 1 Temmuz 1912 tarihinde aynı gazetede yayımlanan röportajında; Türkiye'de beden eğitimi alanında yaptığı çalışmalardan bahsederek, savaş ve mesafe dolayısıyla ne yazık ki yanında yalnızca iki yurttaşının olduğunu söylüyordu (BOA, HR.İD., 1223-28).

6 Temmuz 1912'de yapılan açılışta Osmanlı sporcuları resmigeçit töreninde yer almamıştır (Jönsson, 2012). Selim Sırrı Bey resmigeçitte Osmanlı sporcularının yer almamasını ileride yazılarına taşımış ve bu konu tartışma konusu olmuştur. Vahram Papazyan, müsabakalar öncesi doldurulan, Selim Sırrı imzalı yarışma katılım formlarında 800 m, 1.500 m ve 5.000 m¹⁵ yarışmalarına katılacağını bildirmiş olsa da (RA, SE/RA/730226/E I/5; RA, SE/RA/730226/E I/5), sadece 800 m ve 1500 m müsabakalarına katılmıştır. 216 göğüs numarası ile yarışan Vahram Papazyan, 6 Temmuz günü 800 m yarışında ("Olympiska

¹² Vahram Papazyan, Robert Koleji 1907-1908 sınıfı öğrencisidir ve 1913'te mezun olmuştur. Okul kayıtlarında milliyeti Ermeni olarak geçmektedir ve babasının mesleği memur olarak gözükmektedir (Yıldız, 2015).

¹³ Selim Sırrı Bey, eşi Hadiye Hanım'a yazdığı 10 Temmuz 1912 tarihli mektupta Stockholm'e 29 Haziran günü ulaştığını söylemektedir (SST/AK, 10 Temmuz 1912).

¹⁴ Gazete Mıgıryan'ı 19 yaşında olarak tanıtmışna rağmen Mıgıryan 29 yaşındadır. Papazyan ise 19 yaşındadır. Bu hata farklı kaynaklarda da sıklıkla yapılmakta, iki sporcunun da 19 yaşında olduğu aktarılmaktadır.

¹⁵ Vahram Papazyan'ın 5000 m yarışı katılım formu için bkz. Ek 7.

Spelen,” 1912a), 9 Temmuz günü de 1500 m yarışında yer almıştır (“Olympiska Spelen,” 1912c). 800 m yarışında dereceye giremeyen Papazyan (Ek 6)¹⁶, 1.500 m yarışında ise yaklaşık 25 m kadar önde götürdüğü yarışı, bitime 15 m kala heyecandan bayılarak bitirememiştir ([Atabeyoğlu, C.], 1956c).

Ek 6: Üzerine beyaz ay-yıldız işlenmiş kırmızı formasıyla 800 m elemelerinde Vahram Papazyan (İsveç Spor Müzesi Arşivi).

Oyunlarda 428 göğüs numarası ile yarışan Mıgırdiç Mıgıryan (“Olympiska Spelen,” 1912c), disk atma, gülle atma (en iyi el), gülle atma (sağ el ve sol el), pentatlon ve dekatlon¹⁷ müsabakalarına katılmıştır (The Swedish Olympic Committee, 1913). 7 Temmuz’da yapılan pentatlon yarışında 200 m yarışında 26.4 sn, uzun atlamada 5.59 m, cirit atmada 36.87 m derecelerini yapmış ve diğer yarışlara katılmamıştır (TMOK, 2008). 10 Temmuz’da en iyi elle gülle atmada 10.63 m, 11 Temmuz’da sağ el ve sol elle gülle atmada 10.85 + 8.93 = 19.78 m, 12 Temmuz’da disk atmada 32.98 m derecelerini yapmıştır. 14-15 Temmuz tarihlerinde yapılan dekatlon yarışmalarında ise 100 m’de 13.3 sn, , en iyi elle gülle atmada 11.05 m, uzun atlamada 5.54 m derecelerini yapmış (The Swedish Olympic Committee, 1913), uzun atlama yarışında bileğinden sakatlanınca diğer yarışmalara katılmamıştır (TMOK, 2008).

Olimpiyatların ardından The Times gazetesi Türkiye’den katılımı “ (...) Türkiye bu yıl büyük güçlükler altında yarışmalara katıldı, ama hiç şüphe yok ki ülkede daha az rahatsız edici koşullar olursa 1916 Berlin’de belirli kategorilerdeki yarışmalarda kendisini kanıtlayabilir (...)” cümleleriyle aktarmıştır (“The Olympic Games,” 1912b). Stokholm Sefiri Mustafa Şekib Bey, Olimpiyat Oyunları’nın ardından hükümete gönderdiği raporda oyunların açılışı, müsabakalar, dışarıdan gelen kral ve prensler hakkında bilgi verdikten sonra Selim Sırrı

¹⁶ 800 m yarışı başlangıç pozisyonunda Vahram Papazyan’ın fotoğrafı için bkz. Bolling, Hans ve Yttergren, Leif, *Stockholmsolympiaden 1912: Tävingarna, människorna, staden*. (Stockholm: Stockholmia Förlag, 2012), 161.

¹⁷ Mıgırdiç Mıgıryan’ın dekatlon yarışı katılım formu için bkz. Ek 8.

Bey'in herkes tarafından büyük hürmet gördüğünü, Robert Koleji'nden iki öğrencinin kendi hesabından yarışmalara katıldığını, Papazyan Efendi'nin sadece koşma yarışmalarına iştirak ettiğini, Mıgıryan Efendi'nin ise çeşitli müsabakalara katıldığını ve gazetelerde Mıgıryan hakkında haberler çıktığını bildirmiştir. Ayrıca Mıgıryan Efendi'nin ailesinin rızası olmadan Stokholm'e gelmesinden dolayı İstanbul'a dönüşünü temin etmek için sefaretin Mıgıryan'a nakdi yardım ettiğini belirterek, oyunlar boyunca Osmanlı bayrağının stadyumda, şehrin cadde ve sokaklarında asılı olduğunu bildirmektedir (BOA, HR.ID., 1223-30). Selim Sırrı Bey oyunlardan dönüşünden kısa bir süre sonra İsveç Devleti tarafından Olimpiyat Madalyası ile ödüllendirilmiştir (BOA, BEO, 4123-309213; BOA, İ.TAL.481-1331/M-01).

Ek 7: Vahram Papazyan'ın 5.000 m yarışına katılım formu (RA, SE/RA/730226/E I/5).

Ek 8: Mıgırdiç Mıgıryan'ın dekatlon yarışına katılım formu (RA, SE/RA/730226/E I/9).

Olimpiyatların ardından ise yeni bir polemik ortaya çıkmıştır. Selim Sırrı Bey'in dergisi Terbiye ve Oyun'da olimpiyatlara gitmeden önce "(...) Şayan-ı teşekkürdür ki Mıgıryan ve Papazyan Efendiler gibi iki muhterem Ermeni bu müsabakalara Osmanlılık namına dahil olarak yüzümüzü ağartacaklardır. (...)" satırlarıyla oyunlara katılacak sporcuların haberini verirken ([Tarcan] Selim Sırrı, 1912c), Stokholm dönüşünde 1912 Olimpiyat Oyunları hakkında geniş kapsamlı makalesinde ise "Yirmi altı muhtelif milletin en güzide olanları orada idi. Yalnız bizden eser yok. Teessürümden gözlerim doldu. -Vaktiyle "Türkler kadar kuvvetli" sözünü Avrupalılara darb-ı mesel gibi kabûl ettiren koca Osmanlı İmparatorluğu'nun bugün kuvvet namına ortada varlığından eser yoktu. Ne elim sükût!" yazıyordu ([Tarcan] Selim Sırrı, 1912c). Ermeni spor camiasını kızdıran bu yazıya Selim Sırrı Bey'in de mesai arkadaşlarından olan Ermeni beden eğitimi hareketinin öncülerinden Savaş Krisyan kendi dergisi Marmnamarz'da ağır bir cevap yazmıştı:

(...) Kısa konuşalım. İki Ermeni kendileri ve Ermeni toplumunun bir kısmının harcamalarıyla Stokholm'e, sadece Ermeni olarak değil Osmanlılar olarak gitmişlerdir. Kıyafetlerinin göğüslerinin üstünde Osmanlı Hilali taşırılar, Avrupa'da sporda Osmanlılığı tanıtmak için savaş verirler ve

Osmanlı sporcuları olarak alkış da toparlarlar, en sonunda Selim Sırrı halen Stokholm Olimpiyatları'nda Türkler bulunmadığı için ağlamış gibi yapıp, Ermeni olan 2 Osmanlıyı hatırına getirmez. (...)

(...) Kelimelerle oynamayalım. Eşitlik, özgürlük ve kardeşlik sözleri basit kelimeler değiller. Onlar milletleri oluşturan fikirlerdir ve ulusların geleceğini güvence altına alırlar. Eğer bu ülkede, sadece gözlerimizi bağlamak ve bizi sözlerle oyalamak için onların farklı anlamları varsa, işte o fikirleri kabul etmediğimizi belirtiriz ve uyumak da istemeyiz, çünkü bir millet için uyku her zaman felaket getirmeyeyle sınırlanmıştır.

Osmanlı anayurdu ki Selim Sırrıların sandığı gibi, sadece Türklerin anavatanı değil. Bugün varlık savaşı vermektedir. Ermeni de kendi payına düşen silah elinde Osmanlı anayurdunu savunmaktadır. (...) ([Krisyan], 1912).

Selim Sırrı Tarcan'ın ilerleyen yıllarda da 1912 Stokholm Olimpiyat Oyunları'na katılım konusunda farklı yazılar yazdığı görülmektedir. Oyunlar sonrası, dergisi Terbiye ve Oyun'da kaleme aldığı makalede bahsi geçen konu açılış töreninde Osmanlı'nın temsil edilmemesi ise bu doğru bir bilgidir. Ancak makalenin devamında da müsabık Ermenilerden bahsetmemesi ilginçtir. 1923 yılında Spor Alemi Dergisi ve Vatan Gazetesi'nde yazdığı makalelerde Türkiye'den sporcuların yarışmalara katılmadığını yazarken, muhtemelen 1914'te yazdığı "Olimpiyat Oyunları ve Stadyumlar" kitabında ve 1923 yılından sonraki yazılarında Ermeni sporcuların katılımına yer vermesini, içinde bulunduğu dönemin şartları gereği sosyal ve politik özdeğerlendirmeleri olarak ele almak gerekir. Geniş bir çerçeveden bakıldığında azınlıklar konusunun daha hassas olduğu 1915'ten Cumhuriyet'in ilk yıllarına kadar olan dönemde Ermeni sporculardan bahsetmediği, konunun daha ılıman olduğu dönemlerde ise bahsettiği görülecektir. Benzer biçimde Vahram Papazyan da ilerleyen yıllarda, önde götürdüğü yarışmada bayılmasını, kazanma heyecanından ziyade daha politik içerikli farklı nedenlere bağlayacaktır...

Yapılmayan Olimpiyat ve Gidilemeyen Olimpiyat: 1916 Berlin ve 1920 Anvers

Selim Sırrı Bey'in de katıldığı IOC'nin 1912 Stokholm Birleşimi'nde, İskenderiye ve Budapeşte'ye karşı Berlin altıncı oyunlara ev sahipliği yapmak üzere seçilmişti. 1909'da 1912 oyunları için de aday olan ve o tarihe kadar yeni bir stadyum inşa etmeyi garanti eden Almanlar, 4 Temmuz 1912'de ev sahibi kent seçilmelerinin hemen ardından Kral'ın onayıyla inşaaata başlamış ve 8 Haziran 1913'te 30.000 kişilik Deutsches Stadyumu'nun açılışını yapmışlardı. Haziran 1914'te Paris'te toplanan IOC, 1916 Berlin Oyunları'nın programını kabul etmişti. Aynı birleşimde James Thorpe'un amatörlüğü ihlal ettiği gerekçesiyle 1912'de kazandığı madalyaları iade etmesi olayından yola çıkılarak, 5 halkadan oluşan olimpik bayrağın Coubertin tarafından tanıtıldığı birleşimde, sporcuların oyunlar öncesi elleri bayrağın üzerinde olimpik yemini etmeleri kararlaştırılmıştı. Haziran sonunda ise Almanlar yeni stadyumunda oyunlara hazırlık amaçlı olarak "Olimpik Ön-Oyunlar"ı düzenlemişti. Oyunların son günü çalan marşlar durdu ve Alman bayrağı yarıya çekildi. Avusturya-Macaristan prensi suikaste uğrayarak öldürülmüştü. Savaş başlamıştı ama çoğu Alman gibi oyunların organizatörü Carl Diem de savaşın kısa süreceğini düşünüyordu ve oyunlar planlandığı gibi 1916'da yapılacaktı. Almanlar hazırlıklarını sürdürmeye devam ettiler. Mart 1915'te Almanlar IOC'ye hazırlıklara devam ettiklerini ve oyunları yapacaklarını ancak oyunlara sadece müttefik ve tarafsız devletleri kabul edeceklerini bildirdiler (Kluge, 2014). Aynı dönemde Türkiye'de 1916 Oyunları için öncekilere nazaran daha ciddi hazırlıklar yapıldığı dönemin süreli yayınlarından anlaşılmaktadır. Selim Sırrı Bey ise oyunların harpten sonra yapılacağını ümit ederek "Harpten sonra icra olunacak olan bu büyük müsabakaya gençlerimizim şimdiden yolu ile hazırlandıklarını görmekle iftihar ediyoruz" diyordu ([Tarcan, Selim Sırrı, 1914?]). Ancak oyunlar savaş nedeniyle iptal edildi.

Savaşın gidişatı sürecinde Coubertin, oyunların 1920 ya da 1924'e ertelenmesi için önlemlerini alıyordu ve IOC adayları belirlemeye başlamıştı. Anvers ve Budapeşte 1914'te 1920 ev sahipliği için aday olmuştu. İki kentten de hazırlıkları tam görünüyordu, hatta Budapeşte biraz da öndeydi (Coubertin, 1977a). Ancak savaşın bitmesinin ardından Nisan 1919'da Lozan'daki birleşimde Anvers 1920 Oyunları için ev sahibi seçildi (Coubertin, 1978b). Birleşimde alınan diğer önemli karar ise Almanya, Avusturya-Macaristan, Bulgaristan ve Türkiye'nin "savaşı çıkaran ülkeler" oldukları gerekçesiyle IOC'den ihraç edilmeleriydi (Lennartz, 1998). Haziran 1921'de Lozan'da yapılan IOC Birleşimi'nde Belçika ve Çekoslovakya'nın aleyhte oyuna rağmen Macaristan ve Bulgaristan ile birlikte Türkiye IOC'ye yeniden kabul edildi ([Tarcan], Selim Sırrı, 1924). Haberi ise Coubertin, Selim Sırrı Bey'e bizzat yazdığı mektupla verdi (TMOK Arşivi, 20 Haziran 1921):

Lausanne
20 Haziran 1921

Aziz meslektaşım,
Uluslararası Olimpiyat Komitesi'nin son toplantısında, Türkiye temsilcisi olarak yeniden aramıza katılmanızı rica etmekle görevlendirildim. Koşullar, görevinizi bir süre kesintiye uğratmış olsa da, herkesin belleğinde yer etmiş bulunan kişisel dostluk duygularında hiçbir eksilme olmamıştır. Bu mektubu en içten duygularıyla birlikte bunun güvencesi olarak kabul etmenizi rica ederim.

Uluslararası Olimpiyat Komitesi Başkanı
Baron Pierre de Coubertin

Bu mektup ile Türkiye'de yeniden doğan olimpizm Selim Sırrı Tarcan'ın öncülüğünde önce mütareke döneminin zor şartlarını atlatacak, ardından da Cumhuriyet ile birlikte Türk sporunu ve Türk insanının modern yüzünü olimpiyat arenasına çıkaracaktı.

SONUÇ

Türkiye'nin olimpizm serüveni başlangıcından itibaren birçok soruyu ve sorunu içinde barındırmaktadır. Çalışmada birincil kaynaklar vasıtasıyla bu soru ve sorunlara cevap verilmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulgular ışığında; Osmanlı'nın modern olimpiyat oyunlarının başlangıcı olan Atina 1896'dan itibaren olimpik hareket ile ilişki içinde olduğu anlaşılmaktadır. 1896'da Yunanistan'ın oyunları milli birliği sağlamak ideolojisi üzerinden siyasi ve politik amaçlar doğrultusunda kullanması, Osmanlı vatandaşı Rumlar ile etkileşim halinde olmalarını beraberinde getirmiştir. 1896 Oyunları'na davet edilmeyen Osmanlı Devleti'nden oyunlara resmi sporcu katılımı olmamakla birlikte Osmanlı vatandaşı çok sayıda seyircinin Atina'ya gittiği anlaşılmaktadır. Oyunlar ile oluşturulan milli birliğin etkileri ise – diğer etkenlerle birleşerek- 1897'de Osmanlı-Yunan Savaşı'nın çıkmasıyla sonuçlanmıştır. 1900 Paris Oyunları'nda yabancı uyruklu bir Osmanlı delegesi, binicilik müsabakalarında jüri üyesi olarak görev almıştır. 1904 Oyunları'nda ise Antropoloji Günleri kapsamında yapılan müsabakalarda Türklerin adı geçiyor olsa da katılımcıların Türkiye'den değil yakın coğrafyadaki etnik gruplardan olduğu anlaşılmaktadır. Olimpizm ile resmi olarak ilk defa 1905 yılında Mihran Kavafyan Efendi'nin Brüksel Birleşimi'ne katılmasıyla tanışılmıştır. Farklı kaynaklarda 1908 Londra Olimpiyat Oyunları'na katılım olduğu söylene de elde edilen veriler ışığında resmi bir sporcu katılımı yoktur. 1908 yılı sonlarında kurulan Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi'nin hükümet tarafından tanınarak resmîyet kazanma süreci sancılı geçmiştir. Ancak 1911'de Uluslararası Olimpiyat Komitesi'ne üye olarak kabul edilmiştir. 1908 yılı sonunda Selim Sırrı Tarcan'ın IOC Türkiye temsilcisi olarak seçilmesi ile olimpizm Türkiye'de hız kazanmıştır. Selim Sırrı Bey IOC toplantılarında edindiği kazanımlarla olimpik hareketin ülkede yaygınlaştırılmasının yol ve yöntemlerini öğrenmiş ve etkin faaliyetlerde bulunmuştur. Türkiye, Olimpiyat Oyunları'nda resmi olarak ilk defa Vahram

Papazyan ve Mıgırdıç Mıgıryan isimli iki Ermeni asıllı sporcu ile 1912 Stokholm Olimpiyat Oyunları'nda temsil edilmiştir. İlk olimpiyat temsilinden sonra 1916 Berlin Oyunları'na daha ciddi hazırlıklar yapılmış olsa da I. Dünya Savaşı nedeniyle oyunlar iptal olmuştur. Savaş yıllarında Selim Sırrı Tarcan çalışmalarına devam etmiş, modern sporun tanıtılması ve yaygınlaştırılmasına çaba göstermiştir. 1919 Birleşimi'nde Türkiye savaşın kaybeden ülkeleri ile birlikte IOC'den ihraç edilmiş, Selim Sırrı Tarcan'ın Coubertin ile olan yakın ilişkisinin de sayesinde 1921'de yeniden IOC'ye geri kabul edilmiştir. Olimpik hareket, Türkiye'de yeniden doğuşu sonrası Selim Sırrı Tarcan önderliğinde Cumhuriyet'e aktarılmıştır.

KAYNAKLAR

A pageant of nations. (1904, Eylül 6). *The St. Louis Republic*, s. 4.

Arıkan, R. (1995). *Araştırma teknikleri ve rapor yazma*. Ankara: Tübitay Ltd. Şti.

Arlı, M. ve Nazik, M. H. (2004). *Bilimsel araştırmaya giriş*. Ankara: Gazi Kitapevi.

As, E. (2016). İmparatorluktan Cumhuriyete geçiş sürecinde bir uluslararası entegrasyon örneği olarak Modern Olimpiyatlara katılım. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, (59), 1-49.

[Atabeyoğlu, C.]. (1956a, Eylül 26). 1908 Olimpiyadı'na katılan tek Türk sporcusu kimdir? *Cumhuriyet*, s. 6.

[Atabeyoğlu, C.]. (1956b, Eylül 27). 1908 Olimpiyadı'na katılan tek Türk sporcusu kimdir? *Cumhuriyet*, s. 6.

[Atabeyoğlu, C.]. (1956c, Ekim 25). Spor tarihimizin karanlık kalmış noktası aydınlandı. *Cumhuriyet*, s. 6.

Atabeyoğlu, C. (2004). *Olimpiyatlarda Türk sporcuları. Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi yayınları-14*, İstanbul: Türkiye Milli Olimpiyat Cemiyeti.

Athletisme Ottoman. (1908). *Revue Olympique*, (34), 158-159.

Aziz, A. (1994). *Araştırma yöntemleri-teknikleri ve iletişim*. Ankara: Turhan Kitapevi.

Baltacıoğlu, İ. H. (1944, Nisan 6). Selim Sırrı Tarcan. *Yeni Adam*, s. 2.

Başar, Ü. (2019). Osmanlı Olimpiyat Komitesi'nin kuruluşu hakkında doğru bilinen yanlışlar. *Türk İdare Dergisi*, 91(488), 99-122.

Bay Mıgırdıç Mıgıryan Stokholm Stadion Gazetesi Matbaasında. (1912). *Marmnamarz*, 2(13), 233.

Bergman, M. (1996). The centenary of olympic philateli. *Olympic Review*, 25(9), 67-74.

BOA, Bab-ı Ali Evrak Odası (BEO), (09.Ca.1323), 2621-196506.

BOA, Bab-ı Ali Evrak Odası (BEO), (19.Ş.1323), 738-55330.

BOA, Bab-ı Ali Evrak Odası (BEO), (14.S.1323), 2555-191584.

BOA, Bab-ı Ali Evrak Odası (BEO), (29.Ca.1323), 2656-199151.

BOA, Bâb-ı Âlî Evrak Odası (BEO) (31.S.1327), 3511-263276.

BOA, Bâb-ı Âlî Evrak Odası (BEO) (05.Ra.1327), 3521-264073.

BOA, Bâb-ı Âlî Evrak Odası (BEO) (12.R.1330), 4025-301852.

BOA, Bâb-ı Âlî Evrak Odası (BEO) (04.M.1331), 4123-309213.

BOA, Dahiliye Altıncı Şube (DH.EUM.AYŞ. 6. Şb.) (29.Ca.1339), 53-78.

- BOA, Dahiliye Aşayış Kalemi (DH.EUM.AYŞ) (ty), 64-49.
- BOA, Dahiliye Muhaberat-ı Umumiye Dairesi (DH.MUİ) (18.S.1328), 33-44.
- BOA, Dahiliye Nezareti Mektubi Kalemi (DH. MKT.), (02.Ra.1313), 418-66.
- BOA, Hariciye Nezareti İdare Kalemi (HR.İD), (16.03.1896), 1223-23.
- BOA, Hariciye Nezareti İdare Kalemi (HR.İD), (08.04.1912), 1223-28.
- BOA, Hariciye Nezareti İdare Kalemi (HR.İD), (28.06.1912), 1223-29.
- BOA, Hariciye Nezareti İdare Kalemi (HR.İD), (08.08.1912), 1223-30.
- BOA, Hariciye Nezareti Siyasi (HR.SYS), (29.04.1895), 1003-8.
- BOA, Hariciye Nezareti Siyasi (HR.SYS), (19.03.1896), 1003-10.
- BOA, Hariciye Nezareti Siyasi (HR.SYS), (25.04.1896), 1003-12.
- BOA, Hariciye Nezareti Tahrirat (HR. TH.), (26.08.1895), 161-82.
- BOA, İrade Hariciye Evrakı (I.HR.), (09.Ş.1322), 391-25.
- BOA, İrade Hariciye Evrakı (I.HR.), (7.Ca.1323), 397-123/Ca-05.
- BOA, İradeler, Meclis-i Mahsus (İ..MMS.) (18.R.1330), 149-1330/R-06.
- BOA, İradeler, Taltifat (İ..TAL.) (018.M.1331), 481-1331/M-01.
- BOA, Maarif Nezareti Evrakı Mektubi Kalemi (MF. MKT.) (04.Ra.1323), 853-42.
- BOA, Maarif Nezareti Evrakı Mektubi Kalemi (MF. MKT.) (02.C.1323), 874-68.
- BOA, Meclis-i Vükela Mazbataları (MV), (15.M.1324), 113-20.
- BOA, Meclis-i Vükela Mazbataları (MV) (18.R.1330), 227-70.
- BOA, Teftişat-ı Rumeli Evrakı (Rumeli Müfettişliği) Manastır Evrakı (TFR.I.MN), 91-9048.
- BOA, Teftişat-ı Rumeli Evrakı (Rumeli Müfettişliği) Selanik Evrakı (TFR.I.SL), 106-10533.
- BOA, Yıldız Perakende Evrakı Elçilik, Şehbenderlik, Ateşemiliterlik (Y.PRK.EŞA), (29.N.1313). 23-92.
- BOA, Yıldız Perakende Evrakı Umum Vilayet (Y.PRK.UM), (02.Ra.1315), 39-52.
- BOA, Yıldız Sadaret Hususi Maruzat (Y.A.HUS), (4.L.1313), 348-21.
- BOA, Yıldız Sadaret Hususi Maruzat (Y.A.HUS), (11.L.1313), 348-84.
- BOA, Yıldız Sadaret Hususi Maruzat (Y.A.HUS), (20.L.1313), 349-26.
- BOA, Yıldız Sadaret Hususi Maruzat (Y.A.HUS), (29.Za.1313), 351-107.
- Bolling, H. ve Yttergren, L. (2012). *Stockholmsolympiaden 1912: Tävlingarna, människorna, staden*. Stockholm: Stockholmia Förlag.
- Brownell, S. (2008). Introduction. S. Brownell (Ed.), *The 1904 Anthropology Days and Olympics Games: Sport, race, and American imperialism*. (s. 1-58) içinde. Lincoln: University of Nebraska Press.

Buchanan, I. ve Lyberg, W. (2010). The biographies of all IOC-members. Part IV. *Journal of Olympic History*, 18(1), 49-58.

Bulletin du Comité International Olympique. (1910). *Revue Olympic*, (60), 188.

Bulletin officiel du Comité International Olympique. (1909). *Revue Olympique*, (37), 15-16.

Collas, E. (1896). La politique. *Les Jeux Olympiques (Supplement Du Messenger D'Athenes)*, (15), 69.

Collins Concise Dictionary. (1995). Great Britain: HarperCollins Publishers

Concours internationaux D'exercices Physiques et de sports, Rapports. (1901). Paris: Imprimerie Nationale.

Cook, T. A. (1908). *The Fourth Olympiad, being the official report, The Olympic Games of 1908*. London: British Olympic Association

Coubertin, P. D. (1909). *Une campagne de vingt-et-un ans (1887-1908)*. Paris.

Coubertin, P. D. (1976a). Olympic memoirs I, The Paris Congress and the revival of the Olympic Games. *Olympic Review*, (101-102), 156-163.

Coubertin, P. D. (1976b). Olympic memoirs II, The conquest of Greece. *Olympic Review*, (103-104), 291-295.

Coubertin, P. D. (1976c). Olympic memoirs III, The first Olympiad (Athens 1896). *Olympic Review*, (105-106), 410-417.

Coubertin, P. D. (1977a). Olympic memoirs VI, 1904 - The third Olympiad in the United States and the IOC meeting in London. *Olympic Review*, (111), 33-37.

Coubertin, P. D. (1977b). Olympic memoirs IX, The Fourth Olympias (London 1908). *Revue Olympic*, (114), 248-252.

Coubertin, P. D. (1977c). Olympic memoirs X, The IOC in Berlin. *Olympic Review*, (115), 313-317.

Coubertin, P. D. (1977d). Olympic memoirs XII, Budapest (1911). *Revue Olympic*, (118), 498-503.

Coubertin, P. D. (1977d). Olympic memoirs XIII, The fifth Olympiad (Stockholm 1912). *Revue Olympic*, (119), 562-567.

Coubertin, P. D. (1978a). Olympic memoirs XVI, The four war years. *Revue Olympic*, (123), 52-56.

Coubertin, P. D. (1978b). Olympic memoirs XVII, The seventh Olympiad (Antwerp 1920). *Revue Olympic*, (124), 134-138.

Coubertin, P. D., Philemon, T. J., Politis, N. G., Anninos, C. (1897). *The Olympic Games B. C. 776 – A. D. 1896, Second Part, The Olympic Games in 1896*. Athens: Charles Beck & London: H. Grevel.

Çorlulu İbrahim Pehlivan. (1906, Mart 8). *Sabah*, s. 3, s. 1-3.

Demircioğlu, S. (2009). *Milli Olimpiyat Komitesi tarihi yanlıs*. Erişim adresi: <http://spor.haber7.com/spor/haber/412737-milli-olimpiyat-komitesi-tarihi-yanlis>. Erişim tarihi: 19.06.2009.

Demoyan, H. (2014). Patriotizm, competitive nationalism and minority's successes: Armenian sports in the late Ottoman Empire in the pre-1915 period. *International Journal of Armenian Genocide Studies*, 1(1), 7-38.

Discussions et décisions. (1909). *Revue Olympique*, (42), 88-89.

Ecole de culture physique. (1908, Aralık 21). *Stamboul*, s. 3.

Eichberg, H. (2008). The growth of the scientific standarts from Antrhropology Days to present days. S. Brownell (Ed.), *The 1904 Anthropology Days and Olympics Games: Sport, race, and American imperiliasm*. (s. 343-382) içinde. Lincoln: University of Nebraska Press.

Ermeniler Stokholm'da. (1912). *Marmamarz*, 2(13), 237.

Fişek, K. (1998). *Devlet politikası ve toplumsal yapıyla ilişkileri açısından spor yönetimi*. Ankara: Bağırğan Yayınevi.

Fixation de la IV olympiade. (1904). *Revue Olympique*, 13, 70-71.

Frollo, J. (1896). Les Philhellènes. *Les Jeux Olympiques (Supplement Du Messenger D'Athenes)*, (15), 68-69.

Geçmiş zaman olur ki. (1920). *Spor Alemi*, (23), 14-15.

Georgiadis, K. (2003). *Olympic Revival: The revival of the Olympic Games in modern times*. Athens: Ekdotike Athenon.

Güven, Ö. (2011). İlk modern olimpiyat oyunlarına (1896-Atina) yarışmak için giden ilk Türk sporcusu kimdir? *Türk Yurdu*, 31(286), 232-241.

Harmandar Demirel, H. ve Yıldırım, İ. (2013). The philosophy of physical education and sport from ancient times to the enlightenment. *European Journal of Educational Research*, 2(4), 191-202.

IOC. (1905). *Congres International de Sport et d'Education physique*. Auxerre: Imprimerie Albert Lanier.

IOC. (2011). *Olympic summer games, Fonds list*. Lausanne: Olympic Studies Centre

IOC. (2020a). *Dimitrios Tomproff*. Erişim adresi: <https://www.olympic.org/dimitrios-tomproff>

IOC. (2020b). *Haret Varam Papazian*. Erişim adresi: <https://www.olympic.org/haret-varam-papazian>

IOC. (2020c). *Loverdos*. Erişim adresi: <https://www.olympic.org/loverdos>

IOC. (2020d). *Megerdik Megherian*. Erişim Adresi: <https://www.olympic.org/megerdik-megherian>

IOC. (2020e). *Moulllos*. Erişim adresi: <https://www.olympic.org/moulllos>

IOC. (2020f). *Turkey*. Erişim adresi: <https://www.olympic.org/turkey>

IOC Arşivi. (1911). *1911 Budapeşte Birleşimi tutanakları*.

Işıklı, A. (2012). *Türkiye Fuar Albümü, Osmanlı Dönemi*. İstanbul: İstanbul Fuar Merkezi Yayınları.

Jönsson, A. (2012). *Solskens olympiaden*. Klocktorner Media Ab.

Kahraman, Â. (1995). *Osmanlı Devleti'nde spor*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Kaimakamis, V., Koronas, K., Stefanidis, P. ve Papdopoulos, P. (2001). The gymnastic competiton at the mesolympic Games of Athens (1906). *Studies in Physical Culture and Tourism*, 8, 17-36.

Karayel, S. (1939). Türk spor tarihinde profesyonel güreşler ve namdar pehlivanlar. *Beden Terbiyesi ve Spor*, (9), Güreş eki, 11.

Karayel, S. (1944). *Koca Yusuf*. İstanbul: Halid Kitabevi.

King Edward VIII. (1908, Temmuz 14). *Daily Press*, s. 8.

King Edward opens the Olympic Games. (1908, Temmuz 13). *Evening Star*, s. 1.

- Kluge, V. (1997). *Olympische Sommerspiele: De Chronik I*. Berlin: Sportverlag.
- Kluge, V. (2014). Cancelled but still counted, and never annulled: the Games of 1916. *Journal of Olympic History*, (2), 9-17.
- Koryürek, C. (2003). *Olimpiyadlar*. İstanbul: Stil Matbaacılık.
- Köksal, A. (2018). 1897 Türk-Yunan Harbi'nde Trabzon redif taburları, *Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, (24), 235-268.
- [Krisyan, S.]. (1912). Cevabımız. *Marmnamarz*, 2(20), 361.
- La XIII réunion plénière du Comité International Olympique. (1911). *Revue Olympique*, (66), 85.
- Lambros, SP. P ve Polites, N. G. (1896). *The Olympic Games B.C. 776.-A.D. 1896*. Athens: Charles Beck Editor ve London: H. Grevel and Co.
- Le Jeux Olympiques, Distribution des prix. (1896). *Les Jeux Olympiques (Supplement Du Messenger D'Athenes)*, (15), 65.
- Le stand. (1896). *Les Jeux Olympiques (Supplement au no: 4, Du Messenger D'Athenes)*, (2), 5-6.
- Lennartz, K. (1998). The exclusion of the Central Empires from the Olympic Games in 1920. R. K. Barney, K. B. Wamsley, S. G. Martyn ve G. H. MacDonald (Ed.) *Global and Cultural Critique: Problematizing the Olympic Games: Fourth International Symposium for Olympic Research* (ss. 69-74) içinde. London: International Centre for Olympic Research.
- Lennartz, K. (2010). The Olympic Games and Politics, 1896-1916. R. Barney, J. Forstyh, ve M. Heine (Dd). *Rethinking matters Olympic: Investigations into the Socio-Cultural Study 10th the Modern Olympic Movement Tenth International Symposium for Olympic Research* (ss. 498-507) içinde. London: International Centre for Olympic Research.
- Les Travaux du Congress. (1894). *Bulletin du Comite International de Jeux Olympiques*. 1(1), 3-4.
- Londra'da Olimpiyad Oyunları. (1908a, Temmuz 15). *Sabah*, s. 3. sü. 4.
- Londra'da Olimpiyad Oyunları. (1908b, Temmuz 18). *Sabah*, s. 2. sü. 5-6.
- MacAloon, J. J. (2013). *This great symbol: Pierre de Coubertin and the origins of the Modern Olympic Games*. USA: Routledge.
- Mallon, B. (1998). *The 1900 Olympic Games: Results for all Competitors in all events, with commentary*. Jefferson, North Caroline and London: McFarland & Company Inc.
- Mallon, B. (1999). *The 1904 Olympic Games: Results for all Competitors in all events, with commentary*. Jefferson, North Caroline and London: McFarland & Company Inc.
- Mallon, B. (2000). *The 1908 Olympic Games: Results for all Competitors in all events, with commentary*. Jefferson, North Caroline and London: McFarland & Company Inc.
- Mallon, B. (2009). *The 1906 Olympic Games: Results for all Competitors in all events, with commentary*. Jefferson, North Caroline and London: McFarland & Company Inc.
- Mallon, B. ve Widlund, T. (1998). *The 1896 Olympic Games: Results for all Competitors in all events, with commentary*. Jefferson, North Caroline and London: McFarland & Company Inc.
- Mandell, D. (2011). *1896 The first modern olympics*. Black Toad Publishing.
- Minutes of the session of the I.O.C. at Monaco 1927. (1927). *Official Bulletin of the International Olympic Committee*, (7), 11-14.

Müller, N. (2000). *Pierre de Coubertin 1863-1937, Olympism selected writings*. Lausanne: International Olympic Committee.

Nouvelles et Renseignements. (1896). *Les Jeux Olympiques (Supplement au no: 10, Du Messenger D'Athenes)*, (8), 2.

Olimpiyad Oyunları. (1896a, Nisan 2). *İkdam*, s. 2, sü. 3-4.

Olimpiyad Oyunları. (1896b, Nisan 4). *İkdam*, s. 3, sü. 3-4.

Olimpiyad Oyunları. (1896c, Nisan 10). *İkdam*, s. 3, sü. 1.

Olimpiyad Oyunları. (1896d, Nisan 11). *İkdam*, s. 3, sü. 3.

Olimpiyad Oyunları. (1896e, Nisan 14). *İkdam*, s. 3, sü. 1.

Olimpiyad Oyunları. (1896f, Nisan 17). *İkdam*, s. 2, sü. 5-6.

Olimpiyad Oyunları. (1896g, Nisan 19). *İkdam*, s. 2, sü. 2.

Olimpiyad Oyunları. (1905, Ekim 21). *Sabah*, s. 3, sü. 5.

Olimpiyad Oyunları. (1906a, Nisan 24). *Tercüman-ı Hakikat*, s. 2, sü. 3.

Olimpiyad Oyunları. (1906b, Nisan 24). *Tercüman-ı Hakikat*, s. 2, sü. 3.

Olimpiyad Oyunları. (1906c, Nisan 28). *Tercüman-ı Hakikat*, s. 3, sü. 5.

Olimpiyad Oyunları. (1909a, Ocak 28). *İkdam*, s. 4, sü. 3.

Olimpiyad Oyunları. (1909b, Ocak 28). *Servet-i Fünun*, s. 3, sü. 4.

Olimpiyad Oyunları'nda bir garabet. (1896, Nisan 16). *İkdam*, s. 2, sü. 2.

Olympic Games begin in London. (1908, Temmuz 13). *Deseret Evening News*, s. 1.

Olympic Games open tomorrow. (1912, Haziran 28). *The Evening Herald*, s. 1.

Olympic Games will be begun tomorrow. (1912, Haziran 28). *The Daily Star-Mirror*, s. 2.

Olympiska Spelen I Stockholm 1912, Stadion-Program. (1912a, Temmuz 6).

Olympiska Spelen I Stockholm 1912, Stadion-Program. (1912b, Temmuz 7).

Olympiska Spelen I Stockholm 1912, Stadion-Program. (1912c, Temmuz 9).

Over three thousand athletes ready for the Olympic Games. (1912, Haziran 28). *The Detroit Times*, s. 10.

Palmares des Jeux D'Athenes. (1906). *Revue Olympique*, 2(5), 76-79.

Panyonik Müsabakaları. (1905a, Kasım 23). *Sabah*, s. 3, sü. 1-2.

Panyonik Müsabakaları. (1905a, Aralık 27). *Sabah*, s. 3, sü. 3.

Paris Muhabiri. (1906a, Nisan 22). 1900 Sergisi: Küşaddan sonra birinci gün. *İkdam*, s. 3.

Peace and Olympic Games. (1908, Temmuz 21). *Deseret Evening News*, s. 4.

Preparations for Olympic Games. (1912, Temmuz 2). *Bismarck Daily Tribune*, s. 2.

- Programme des Jeux Olympiques de 1896. (1895). *Bulletin du Comite International de Jeux Olympiques*. 2(3), 1.
- RA. (1912). Stockholmsolympiaden 1912, Anmälningar, *SE/RA/730226/E II/2*.
- RA. (1912). Stockholmsolympiaden 1912, Anmälningar, *SE/RA/730226/E II/5*.
- RA. (1912). Stockholmsolympiaden 1912, Anmälningar, *SE/RA/730226/E II/9*.
- RA. (1912). Stockholmsolympiaden 1912, Sekretariatets utlandskorrespondens, *SE/RA/730226/E II/9*.
- Report of the commissioner-general for the United States to the International Univeral Exposition, Paris, 1900*. (1901). Washington: Government Printing Office.
- Repertoire Olympique, Olympic directory*. (1975). Lausanne: Comite International Olympique
- Riyazat-ı bedeniye müsabakaları. (1906, Mart 21). *Sabah*, s. 3. sü. 4-5.
- San, H. (1956, Aralık 19). Olimpiyat oyunları, Ara Olimpiyat Oyunları Atina 1906, *Cumhuriyet*, s. 6.
- San, H. (1971). Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi nasıl kuruldu? *Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi Haber Bülteni*, (3).
- San, H. (1985). *Olimpizm ve olimpik hareket*. İstanbul.
- San, H. (1988). *Olimpiyatlarda Türk Sporcuları*. İstanbul: Hürriyet Gazetesi Yayını
- Schantz, O. J. (2008). Pierre de Coubertin's concept of race, nation, and civilization. S. Brownell (Ed.), *The 1904 Anthropology Days and Olympics Games: Sport, race, and American imperiliasm*. (s. 156-188) içinde. Lincoln: University of Nebraska Press.
- Souscription nationale pour Les Jeux Olympiques. (1895). *Bulletin du Comite International de Jeux Olympiques*. 2(4), 3.
- Selim Sırrı Bey. (1909a, Nisan 14). *Yeni Gazete*, s. 4.
- Selim Sırrı Bey. (1909b, Nisan 16). *Servet-i Fünun*, s. 3, sü. 4.
- Selim Sırrı Bey. (1909c). *Servet-i Fünun – Tevcihat ve Havadis Kısmı*, 18(929), 140.
- SST/AK. (10 Temmuz 1912). Selim Sırrı [Tarcan], *Hadiye Tarcan'a Mektup*.
- Sullivan, J. E. (1905). *Spalding's official athletic almanac for 1905, Special olympic number, Containing the official report of the Olympic Games of 1904*. Newyork: The American Publishing Company.
- Sullivan, J. E. (1906). *The Olympic Games at Athens 1906*. Newyork: The American Publishing Company.
- [Tarcan], Selim Sırrı (1910). Olimpiyad oyunları. *Şehbal*, (27), 58.
- [Tarcan], Selim Sırrı (1912a). Eski ve yeni olimpiyadlar. *Terbiye ve Oyun*, 1(4), 201-211.
- [Tarcan], S[elim] S[ırrı] (1912b). Olimpiyad oyunları. *Terbiye ve Oyun*, 1(19), 297-300.
- [Tarcan], Selim Sırrı (1912c). Olimpiyad oyunları. *Terbiye ve Oyun*, 1(21), 345-350.
- [Tarcan], Selim Sırrı (1912d). Olimpiyad oyunları. *Terbiye ve Oyun*, 1(22-23-24), 369-375.
- [Tarcan], Selim Sırrı (1914?). *Spor İdmanları 6: Olimpiyat Oyunları ve Stadyumlar*. İttihad Spor Kulübü Külliyyatı.

- [Tarcan], Selim Sırrı (1923b, Ekim 19). 1924 Olimpiyadları: 1, Eski Olimpiyadların bir tarihçesi. *Vatan*, s. 4, sü. 1-6.
- [Tarcan], Selim Sırrı (1923a). 1924 Olimpiyadları ve Lozan Mukarreratı. *Spor Alemi*, 4(23/85), 4-5.
- [Tarcan], Selim Sırrı. (1934). *Radyo konferanslarım 2. Kitap*. İstanbul: Ülkü Matbaası.
- Tarcan, S. S. (1948). *Yeni ve eski olimpiyatlar*. İstanbul: Ülkü Basımevi.
- Terbiye-i Bedeniye Mektebi. (1908, Aralık 19). *İkdam*, s. 3, sü. 6.
- The King and the Olympic Games. (1908, Temmuz 14). *The Times*, s. 10, sü. 1-2.
- The Olympic Games. (1908, Temmuz 23). *The Times*, s. 10.
- The Olympic Games. (1912a, Mayıs 7). *The Times*, s. 16.
- The Olympic Games. (1912b, Ağustos 3), *The Times*, s. 4.
- The Swedish Olympic Committee. (1913). *The Fifth Olympiad, the Official Report of the Olympic Games of Stockholm 1912*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.
- TMOK (2008). *Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi'nin 100 yılı*. (Altuğ İstanbulluoğlu, Der.) İstanbul: TMOK Yayınları.
- TMOK. (2020). *Tarihçe*. Erişim Adresi: <https://www.olimpiyatkomitesi.org.tr/Detay/Hakkimizda/Tarihce/46/1>. Erişim Tarihi: 20.04.2020.
- TMOK Arşivi. (29 Ocak 1909). Selim Sırrı [Tarcan], *Baron Pierre de Coubertin'e mektup*.
- TMOK Arşivi. (20 Nisan 1909). Selim Sırrı [Tarcan], *Baron Pierre de Coubertin'e mektup*.
- TMOK Arşivi. (27 Temmuz 1909). Selim Sırrı [Tarcan], *Baron Pierre de Coubertin'e mektup*.
- TMOK Arşivi. (20 Haziran 1921). Baron Pierre de Coubertin, *Selim Sırrı Tarcan'a mektup*.
- Yıldıran, İ. (2009, Nisan). *Türkiye'de olimpizmin evrimi*. Yeni Dünya Düzeninde Olimpizm Sempozyumu'nda yapılmış konuşma, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Yıldıran, İ. (2011). Fair play: Etimolojik, semantik ve tarihsel bir bakış. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, XVI(4), 3-18.
- Yıldıran, İ. (2014). Antikiteden moderniteye Olimpiyat Oyunları: İdealler ve gerçekler, *Hece (Batı Medeniyeti Özel Sayısı)*, 18(210-212), 555-570.
- Yıldız, M. C. (2015). *Strength male bodies and building robust communities: Physical culture in the late Ottoman Empire* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). University of California, Los Angeles.